

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Kunst in cijfers

Inhoud

Voorwoord 2

Inleiding 4

**Deel één: Algemene gegevens van
127 cultuurproducerende instellingen 6**

Financiering 8

Financiering van de cultuursector 9

Omzet 10

Structurele subsidies 13

Structurele subsidies per stad en regio 13

Publiek 16

Totaal publieksbereik 17

Publieksbereik per instelling 19

Publieksbereik in het buitenland 21

Eigen inkomsten 24

Eigen inkomsten 25

Eigen inkomstennormen 26

Publieksinkomsten en subsidie per bezoek 28

Giften aan cultuur 30

**Deel twee: Cultuureducatie in het primair
en voortgezet onderwijs 32**

Verankering van cultuureducatie in het onderwijsprogramma 34

Samenwerking tussen scholen en culturele instellingen 36

De Cultuurkaart 37

Bestedingen Cultuurkaart per provincie 38

Bestedingen Cultuurkaart per type instelling 39

Deel drie: Het kunstvakonderwijs en de arbeidsmarkt 42

Het kunstvakonderwijs 44

Aantal studenten, instroom en diploma's kunstvakonderwijs 45

Rendement kunstvakonderwijs 48

Typering uitstroom 49

Kunstenaars op de arbeidsmarkt 50

Aantal kunstenaars in Nederland 51

Aansluiting tussen opleiding en functie 53

Werkloosheid 1,5 jaar na het afstuderen 55

Werkzekerheid 56

Bijlage: Instellingsoverzicht 127 cultuurproducerende instellingen 58

Voorwoord

Een gevleugelde uitspraak van Einstein luidt: 'Not everything that can be counted counts, and not everything that counts can be counted'. Het mooie van *Kunst in Cijfers* is dat er nu juist de cijfers in staan die we wel willen weten. Cijfers die niet alleen leuk zijn om te weten, maar ook nuttig. Zo presenteert *Kunst in Cijfers* het aantal voorstellingen van toneelgezelschappen en hun bezoekers, maar ook de eigen inkomsten van instellingen en de samenwerking tussen bijvoorbeeld musea en scholen. *Kunst in Cijfers* brengt die gegevens voor 127 instellingen in beeld die het ministerie van OCW subsidieert.

U zult naast overeenkomsten ook opmerkelijke verschillen zien. Niet alleen tussen verschillende kunstvormen, maar ook tussen instellingen binnen een discipline. Instellingen kunnen hun eigen situatie zo spiegelen aan die van anderen. Waar staat de instelling in verhouding tot de eigen sector? En hoe staat de sector ervoor in vergelijking met andere sectoren? Wat kunnen we van elkaar leren? Daarnaast gaat de uitgave in op 2 thema's: cultuureducatie en kunstvakonderwijs. Bij cultuureducatie is het gebruik van de Cultuurkaart onderzocht. 89% van de 930.000 leerlingen gebruikt haar. En uit de gegevens over het kunstvakonderwijs blijkt dat het kunstvakonderwijs, als het gaat om studierendement, het beter doet dan de gemiddelde HBO-opleiding.

Het doel van *Kunst in Cijfers* is een helder en realistisch beeld te geven van instellingen die het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap subsidieert. Zo laten we de resultaten van culturele instellingen zien, zoals we dat al langer met scholen doen. Ook andere partijen verzamelen gegevens over de cultuursector. Door in de toekomst *Kunst in Cijfers* te combineren met andere informatiebronnen, kunnen we ons inzicht in de kunst- en cultuursector verdiepen.

Einstein waarschuwde ons al dat cijfers niet het hele verhaal vertellen. Deze uitgave heeft ook niet de pretentie een volledig en exclusief beeld te schetsen. Wel kunnen we aan de hand van *Kunst in Cijfers* zien waar kansen liggen. Kansen om nog meer publiek te bereiken, kansen om cultuur nog beter zichtbaar te maken.

Het is mij dan ook een genoegen u deze eerste uitgave van *Kunst in Cijfers* aan te bieden.

Judith van Kranendonk

Directeur-generaal Cultuur en Media

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Inleiding

Kunst in Cijfers bestaat uit drie delen. Het eerste deel presenteert algemene gegevens van 127 instellingen die een plaats hebben in de culturele basisinfrastructuur. Deze instellingen worden direct gesubsidieerd door het ministerie van OCW. De cijfers presenteren financiële aspecten van deze instellingen, hun activiteiten en hun publieksbereik. De gepresenteerde data zijn verkregen via de jaarrapportages en prestatieverantwoordingen van de instellingen zelf. Een enkele keer is een externe bron geraadpleegd.

Na de algemene gegevens over de instellingen in deel 1 volgen twee delen over thema's. Deel 2 gaat over cultuureducatie. Dit deel presenteert cijfers over de verankering van educatie in het onderwijs, samenwerking tussen scholen en culturele instellingen en het gebruik van de Cultuurkaart. De gegevens zijn onder meer afkomstig uit de monitor cultuureducatie, een samenwerking tussen de onderzoeksbureaus Oberon en Sardes. Ook is gebruik gemaakt van de jaarrapportage van de uitvoerder van de Cultuurkaart, het CJP.

Deel 3 gaat in op de relatie tussen het kunstvakonderwijs en de positie van kunstenaars op de arbeidsmarkt. Het schetst de positie van het kunstvakonderwijs ten opzichte van het HBO-onderwijs in het algemeen en brengt enkele aspecten van de arbeidsmarkt in beeld. Hiervoor is onder meer gebruik gemaakt van de HBO-Monitor 2007.

Kunst in Cijfers vormt een aanvulling op bestaande jaarlijkse uitgaven van het Ministerie van OCW, zoals *Kerncijfers* en *Bestel in Beeld*. De eerste uitgave is gericht op beleidsverantwoording richting de Tweede Kamer, de tweede uitgave brengt algemene ontwikkelingen en trends op het gebied van onderwijs, cultuur en wetenschap in beeld. *Kunst in Cijfers* onderscheidt zich van deze bestaande uitgaven door cijfers op instellingsniveau te presenteren. Al deze uitgaven zijn terug te vinden op de website van het ministerie, www.minocw.nl.

Deel één

Algemene gegevens van 127 cultuur- producerende instellingen

Inleiding

Dit eerste deel van *Kunst in Cijfers* presenteert algemene gegevens van 127 instellingen die een plaats hebben in de culturele basisinfrastructuur. De basisinfrastructuur bestaat uit 10 functies waarvoor het rijk verantwoordelijkheid neemt. Die zijn vastgelegd in een ministeriële regeling. *Kunst in Cijfers* volgt deze indeling met hier en daar een enkele aanpassing. Aan bod komen de volgende categorieën: dansgezelschappen, festivals, jeugdgezelschappen, musea, toneelgezelschappen, operagezelschappen, orkesten, presentatie-instellingen beeldende kunst, productiehuisen en ontwikkelinstellingen. Deze laatste categorie bevat verschillende soorten instellingen die zich richten op experiment, onderzoek, vernieuwing en talentontwikkeling.

De 127 instellingen die centraal staan in dit eerste deel zijn 'cultuurproducerende instellingen'. Dat houdt in dat zij zelfstandig cultuuruitingen voortbrengen en tonen aan het publiek. In totaal kent de basisinfrastructuur 141 cultuurproducerende instellingen. 14 instellingen blijven buiten beschouwing. Deze werden in de subsidieperiode 2005-2008 niet door het rijk gesubsidieerd. Daardoor waren er onvoldoende gegevens uit het verleden beschikbaar. Daarnaast maken fondsen, postacademische instellingen en sectorinstituten deel uit van de basisinfrastructuur. Deze instellingen zijn buiten beschouwing gelaten omdat zij specifieke taken vervullen die niet te vergelijken zijn met taken van cultuurproducerende instellingen.

Deze benadering brengt met zich mee dat *Kunst in Cijfers* het accent legt op de podiumkunsten en rijksmusea. De sectoren film en beeldende kunst komen in mindere maten aan bod. De productie in deze sectoren komt vooral via fondsen tot stand.

De verzamelde gegevens gaan in op de financiering van de instellingen, hun publieksbereik en eigen inkomsten. Hierbij is uitgegaan van de jaarrekeningen en prestatieverantwoordingen over de subsidieperiode 2005-2008. De gebruikte data zijn dus afkomstig van de instellingen zelf. Het in kaart brengen van de prestaties gaat uit van fysieke bezoeken. De prestaties van sommige instellingen blijven deels buiten beeld, omdat het virtuele bezoeken betreft. In de toekomst kunnen deze prestaties mogelijk in beeld worden gebracht.

Kunst in Cijfers presenteert uitsluitend vierjaarlijkse gemiddelden. Dit om een genuanceerd beeld te schetsen en helder zicht op de verschillen tussen de 10 categorieën te bieden. Ook binnen de categorieën, dus op het niveau van individuele instellingen, zijn verschillen waarneembaar. Die zijn terug te vinden in het instellingsoverzicht dat als bijlage bij deze uitgave verschijnt.

Financiering

Financiering van de cultuursector

Jaarlijks gaan er in Nederland miljarden om in de culturele en creatieve sector. Ruim 3% van de werkgelegenheid is hiermee gemoeid¹. De precieze omzet is echter lastig in kaart te brengen². Dit komt door het gebruik van verschillende definities en de beperkte beschikbaarheid van data. Verreweg het grootste gedeelte van het culturaanbod komt zonder overheidssubsidie tot stand. De opbrengsten zijn dan geheel afkomstig van cultuurconsumenten, private giften en sponsoring.

Een deel van het aanbod wordt direct door het ministerie van OCW gesubsidieerd. Hiermee voorziet het rijk in verscheidenheid en kwaliteit in aanbod en sociale en geografische spreiding daarvan. Bovendien gaan er vaak positieve economische en sociale externe effecten uit van cultuur.

De uitgaven van het ministerie van OCW aan kunsten, cultureel erfgoed en letteren en bibliotheken bedroegen over de periode 2005-2008 gemiddeld € 726 miljoen per jaar³. Hiervan werd een kleine € 500 miljoen uitgegeven aan kunsten en erfgoed. Hiernaast ontvingen cultuurfondsen bijna € 94 miljoen per jaar. In deze periode bedroeg het jaarlijkse totaal aan structurele subsidies aan de 127 instellingen in deze publicatie ruim € 288 miljoen. De subsidies aan de cultuurproducerende instellingen in de basisinfrastructuur vormen dus een beperkt deel van de totale OCW-uitgaven aan cultuur.

Ook de gemeenten en provincies subsidiëren kunst en cultuur. Het jaarlijks totaal aan cultuursubsidies van gemeenten komt op € 1,67 miljard. De provincies dragen bij met € 225 miljoen per jaar⁴. De 127 cultuurproducerende instellingen

¹ Cultuur en Creativiteit naar Waarde Geschat, Atlas voor Gemeenten, Stichting Economisch Onderzoek der Universiteit van Amsterdam, G. Marlet, J. poort, Utrecht, 2005. De auteurs gaan uit van een brede definitie van de culturele en creatieve sector. Deze omvat de gehele keten van creatie, productie en distributie en retail voor de sectoren beeldende kunst, podiumkunst, festivals, evenementen, tentoonstellingen, recreatiecentra, film, tv, radio, literatuur, boeken, journalistiek (geschreven pers), vormgeving, architectuur, technische ontwikkeling, reclame en grafisch ontwerp.

² In een onderzoek uitgevoerd in 2007 wordt de totale omzet van de culturele en creatieve sectoren in Nederland, bij benadering, gesteld op 23 miljard euro. In dit onderzoek wordt uitgegaan van een aanzienlijk deel van wat ook wel de creatieve economie wordt genoemd, d.w.z. het geheel van culturele en creatieve sectoren tezamen. Afzonderlijk onderscheiden werden: de veilinghuizen Sotheby's en Christies, kunstzinnige vorming, musea, bibliotheken, filmbezoek, podiumkunsten, games, radio, muziek, film, boeken, tijdschriften, Internet, kranten, televisie, interieur en mode, reclame, vormgeving en architectuur. Bron: Datascape Cultuur, J. Iedema en H.J. Grievink, 2007, zie ook www.lagroup.nl/publicaties/75/1.

³ Bron: Kerncijfers 2004-2008, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Ministerie van OCW, mei 2009.

⁴ Bron: De ontwikkeling van de rijksbijdrage voor kunst en cultuur, Presentatie voor het Paradiso-debat 2008, Berenschot.

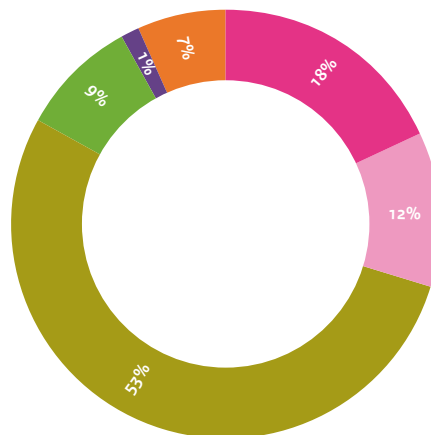
ontvingen in de periode 2005-2008 gemiddeld € 48 miljoen per jaar via structurele subsidies van de gemeenten. De jaarlijkse structurele subsidies van de provincies aan deze instellingen waren € 8 miljoen.

Omzet

De cultuurproducerende instellingen realiseerden in de periode 2005-2008 gezamenlijk een totaalomzet van gemiddeld € 541 miljoen per jaar. Figuur 1 laat zien hoe deze totaalomzet is opgebouwd. Meer dan de helft is afkomstig van structurele subsidies van de rijksoverheid – de eerder genoemde € 288 miljoen. Ook gemeenten en provincies subsidiëren veel van deze instellingen direct. Het totaal aan structurele subsidies komt hiermee op bijna twee derde van de totale omzet van deze instellingen. In totaal genereren de instellingen 30% van hun omzet door middel van eigen inkomsten. Hierbij worden de publieksinkomsten, waaronder bijvoorbeeld inkomsten uit kaartverkoop en voorstellingsgerelateerde horeca-activiteiten, onderscheiden van overige eigen inkomsten. Onder de overige eigen inkomsten vallen bijvoorbeeld inkomsten uit commerciële activiteiten, sponsoring, giften en private fondsen. Onder de post overig vallen bijvoorbeeld rentebaten en incidentele subsidies.

Figuur 1
Totale jaaromzet van
127 cultuurproducerende
instellingen x € 1 mln en in %

- Publieksinkomsten (€ 98,0 mln) ■ Overige eigen inkomsten (€ 64,1 mln)
- Subsidie OCW (€ 288,1 mln) ■ Subsidie gemeente (€ 47,8 mln)
- Subsidie provincie (€ 7,7 mln) ■ Overig (€ 35,3 mln)

Bron: database OCW

In figuur 2 is te zien dat er per categorie grote verschillen in totale omzet zijn. Zo is de totale jaarlijkse omzet van de musea bijna € 250 miljoen. Dit hangt samen met de hoge huisvestingskosten, waarvoor de musea subsidie ontvangen. Ook bevinden zich in deze categorie een aantal zeer grote instellingen, zoals het Rijksmuseum, het Van Gogh Museum en het Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis. Deze drie instellingen zijn goed voor bijna € 100 miljoen van de totale jaaromzet van de gehele categorie. Ook bij de categorie orkesten valt een hoge jaarlijkse totaalomzet op. Dit hangt samen met de hoge personeelslasten van deze instellingen.

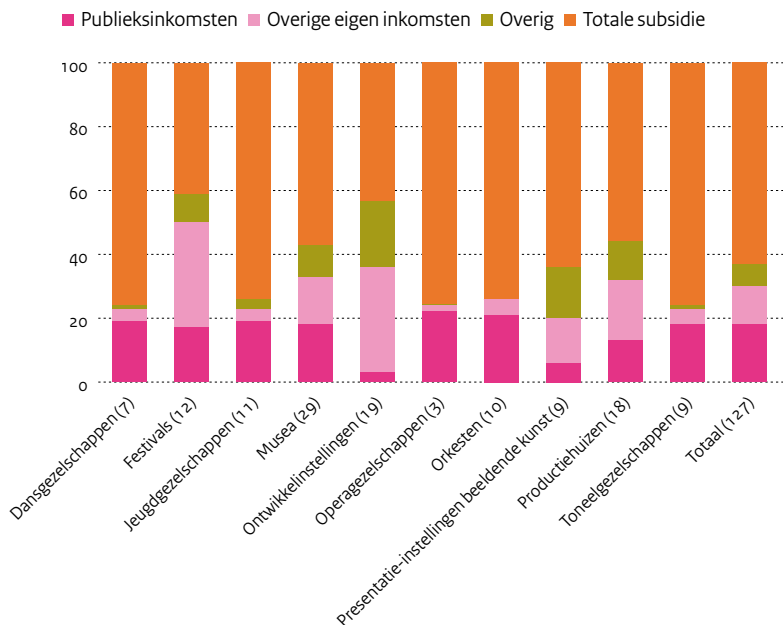
Figuur 2
Totale jaaromzet,
per categorie x € 1 mln

	Totale omzet (x € 1 mln)
Dansgezelschappen (7)	36,9
Internationale festivals (11)	26,3
Jeugdgezelschappen (11)	8,8
Musea (29)	247,9
Ontwikkelinstellingen (13)	14,6
Operagezelschappen (3)	44,5
Orkesten (10)	103,5
Presentatie-instellingen beeldende kunst (9)	7,4
Productiehuizen (18)	14,6
Toneelgezelschappen (9)	36,5
Totaal (127)	541,0

Bron: database OCW

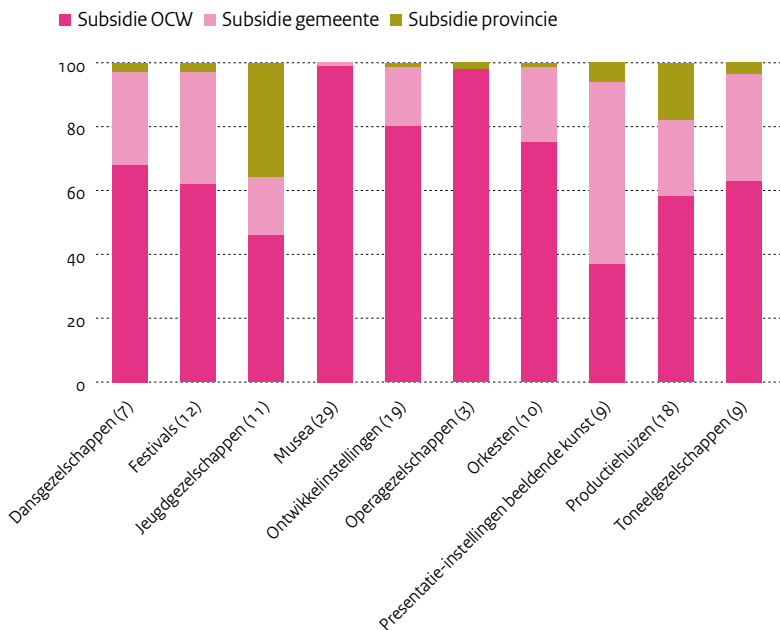
In figuur 3 zijn voor elke categorie instellingen de verschillende inkomstenbronnen in percentages van de gehele omzet opgenomen. Hierdoor wordt zichtbaar in welke mate de opbouw van de omzet varieert per categorie. De vaak kleine ontwikkelinstellingen genereren een aanzienlijk deel van de omzet via eigen inkomsten. Voor veel podiumkunstsectoren, zoals de orkesten en de toneel- en dansgezelschappen, geldt dat structurele subsidies een groot aandeel hebben in de totale omzet. Onder overig vallen bijvoorbeeld rentebaten en incidentele subsidies.

Figuur 3
Opbouw van de omzet,
per categorie in %

Bron: database OCW

Figuur 4
Verhoudingen structurele
subsidies van ministerie OCW,
gemeenten en provincies,
per categorie in %

Bron: database OCW

Structurele subsidies

Uit figuur 3 blijkt dat het aandeel van structurele subsidies sterk varieert per categorie en 40% tot 80% van de totale omzet is. Incidentele of projectsubsidies zijn hier niet in meegenomen. Figuur 4 laat zien in welke mate de drie verschillende overheden via structurele subsidies bijdragen aan de cultuurproducerende instellingen in de basisinfrastructuur.

Het rijk speelt vaak een grotere financiële rol in de basisinfrastructuur dan gemeenten en provincies. Toch zijn er aanzienlijke verschillen tussen de categorieën als het gaat om de verhoudingen in bijdragen van de verschillende overheden. Veel van deze verschillen zijn historisch gegroeid en komen voort uit overleg tussen het ministerie van OCW en de bestuurlijke partners. Het rijk richt zich op de productie van cultuur, gemeenten en provincies zijn verantwoordelijk voor de afname en distributie ervan.

De subsidies aan musea zijn voor het overgrote deel afkomstig van de rijksoverheid. Het gaat hier dan ook uitsluitend om rijksmusea. Deze beheren een rijkscollectie of een collectie waarvoor het rijk verantwoordelijkheid heeft genomen. De collecties betreffen kunstwerken, natuurhistorische verzamelingen en historische en volkenkundige collecties. Vanuit het cultuurbeleid worden de musea ondersteund voor het behoud, beheer en toegankelijk maken van de collectie voor het publiek. Ook de operagezelschappen worden vrijwel uitsluitend door het rijk gesubsidieerd. Het aandeel van de gemeenten en provincies is het grootst bij de presentatie-instellingen beeldende kunst en de jeugdgezelschappen.

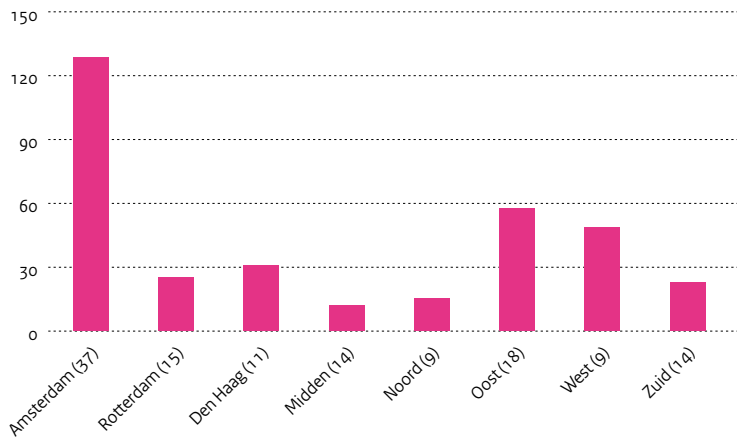
Structurele subsidies per stad en regio

Een belangrijk doel van het cultuurbeleid is de spreiding van het culturele aanbod. Zo worden geografische belemmeringen om aan cultuur deel te nemen weggenomen. Voor het erfgoed is echter, meer dan overwegingen van spreiding, met name de verantwoordelijkheid voor de collectie van belang. Over de invulling van de spreiding maakt het ministerie van OCW afspraken met de andere overheden. Deze worden vastgelegd in convenanten. Het ministerie van OCW voert overleg met vijf landsdelen en drie grote steden. De landsdelen zijn de regio's midden, noord, oost, west en zuid en bestaan elk uit meerdere provincies⁵. De drie grote steden zijn Amsterdam, Rotterdam en Den Haag.

⁵ De regio's zijn als volgt opgebouwd: midden (Utrecht en Flevoland), noord (Groningen, Friesland en Drenthe), oost (Gelderland en Overijssel), west (Noord-Holland en Zuid-Holland) en zuid (Zeeland, Brabant en Limburg).

De drie grote steden kennen een eigen plek in de systematiek, omdat het cultuuraanbod zich hier concentreert. Bovendien zijn in deze steden vaak instellingen gevestigd met een belangrijke, landelijke culturele functie, zoals het Rijksmuseum in Amsterdam en het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Figuur 5 toont de structurele subsidies die de 127 instellingen ontvangen van de drie overheden voor elke stad en regio. Hierbij wordt uitgegaan van de standplaats van de instellingen.

Figuur 5
Totaal aan structurele subsidies, per stad en regio x € 1 mln

Bron: database OCW

Figuur 6
Bezoeken, per stad en regio x 1.000

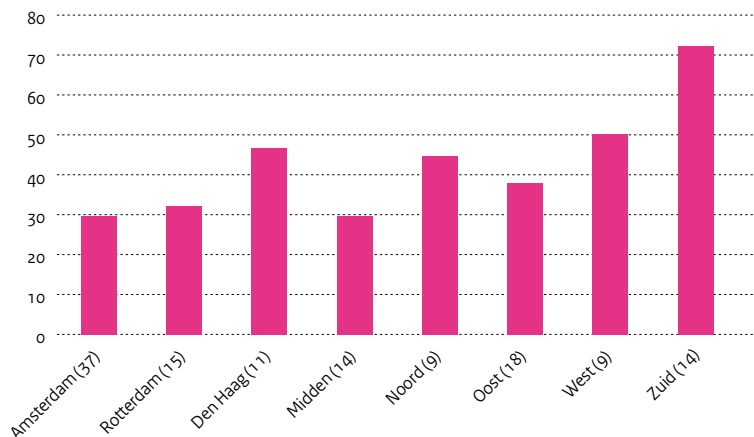
Bron: database OCW

Figuur 6 toont het aantal bezoeken aan de 127 instellingen voor elke stad en regio. Ook deze figuur gaat uit van de standplaats van de instellingen. Een consequentie hiervan is dat bezoeken aan een voorstelling die een instelling buiten de eigen standplaats speelt niet als zodanig weergegeven worden. Deze bezoeken worden toegerekend aan de stad of regio waarin de instelling gevestigd is.

Figuur 6 komt redelijk overeen met het beeld dat ontstaat wanneer men kijkt naar de subsidietotalen voor elke stad en regio in figuur 5. Of het aanbod hier de vraag schept valt uiteraard niet eenduidig te stellen. Het aantal bezoeken dat de instellingen in Amsterdam gezamenlijk weten te genereren is hoog: ruim 4 miljoen. Dit betekent overigens niet per definitie dat de instellingen in Amsterdam instellingen buiten Amsterdam overtreffen. In Amsterdam zijn namelijk meer instellingen dan in andere steden en regio's gevestigd. Bovendien zijn in deze stad het Rijksmuseum en het Van Gogh Museum gevestigd. Deze twee instellingen zijn samen goed voor gemiddeld 2,5 miljoen bezoeken per jaar en hebben een zeer groot effect op het totale cultuurbezoek aan deze stad.

Figuur 7 geeft voor elke stad en regio het gemiddelde aan subsidie per bezoek weer, uitgaande van de 127 cultuurproducerende instellingen. Het gaat hier om het totale bedrag aan structurele subsidies, gedeeld door het aantal bezoeken. Hierbij is voor de podiumkunsten uitgegaan van bezoeken aan uitvoeringen. Bezoeken aan overige activiteiten zijn niet meegenomen in de weergave. Het subsidiebedrag per bezoek verschilt sterk per stad en regio.

Figuur 7
Subsidie per bezoek,
per stad en regio in €

Bron: database OCW

Publiek

Totaal publieksbereik

Gezamenlijk trekken de 127 instellingen bijna 10 miljoen bezoeken per jaar, zoals blijkt uit figuur 8. Binnen de podiumkunsten is er verschil gemaakt tussen uitvoeringen of voorstellingen en overige activiteiten. Die laatste zijn bijvoorbeeld workshops, lezingen en educatieve activiteiten. Figuur 8 brengt uitsluitend de bezoekersaantallen van het aantal uitvoeringen of voorstellingen in beeld, omdat dit de hoofdactiviteit is van de instellingen. De uitvoeringen van orkesten ter begeleiding van opera's en dansvoorstellingen vallen onder overige activiteiten. Deze zijn dus niet in figuur 8 opgenomen. De 58 instellingen die tot de podiumkunstcategorieën behoren, zetten jaarlijks gezamenlijk bijna 9.000 voorstellingen op de planken. Het totale aantal bezoeken hieraan is ongeveer 2,3 miljoen.

Figuur 8
Jaarlijks aantal uitvoeringen en bezoeken, per categorie

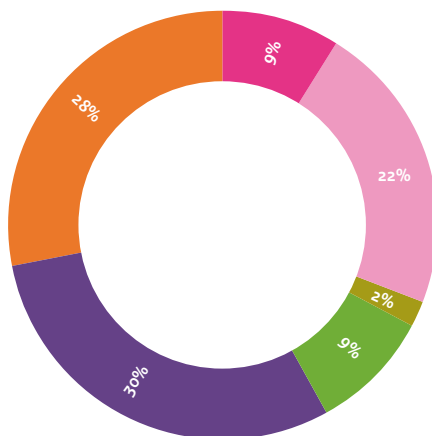
Categorieën	Totaal uitvoeringen	Totaal bezoeken (x 1.000)
Festivals (12)	395	848
Musea (29)	n.v.t.	5.598
Ontwikkelinstanties (19)	250	447
Presentatie-instellingen beeldende kunst (9)	n.v.t.	186
Categorieën podiumkunsten		
Dansgezelschappen (7)	804	394
Jeugdgezelschappen (11)	1.948	221
Operagezelschappen (3)	204	196
Orkesten (10)	752	813
Productiehuizen (18)	2.593	256
Toneelgezelschappen (9)	2.422	460
<i>Subtotaal podiumkunsten (58)</i>	<i>8.723</i>	<i>2.338</i>
Totaal (127)	9.368	9.417

Bron: database OCW

Figuur 9 toont het publieksbereik voor de categorieën die tot de podiumkunsten behoren. Voor dezelfde categorieën is in figuur 10 het aantal uitvoeringen weergegeven. Een vergelijking van beide figuren maakt duidelijk dat de verhouding tussen het aantal uitvoeringen en het aantal bezoeken voor elke categorie anders ligt. Een categorie waarbinnen de instellingen veel uitvoeringen spelen, laat niet altijd een hoog bezoekaantal zien. Voor een deel heeft dit te maken met de capaciteit van de zalen waarin gespeeld wordt.

Figuur 9
Uitvoeringen
podiumkunsten,
per categorie in %

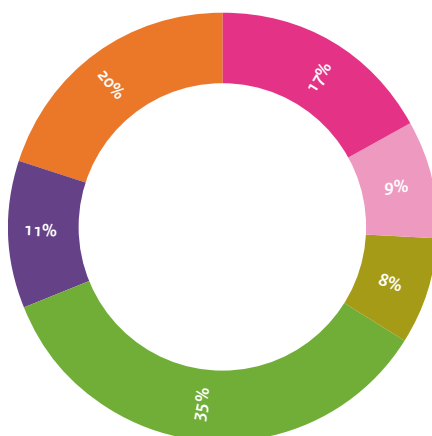
Dansgezelschappen (7) Jeugdgezelschappen (11) Operagezelschappen (3)
Orkesten (10) Productiehuizen (18) Toneelgezelschappen (9)

Bron: database OCW

Figuur 10
Bezoeken podiumkunsten,
per categorie in %

Dansgezelschappen (7) Jeugdgezelschappen (11) Operagezelschappen (3)
Orkesten (10) Productiehuizen (18) Toneelgezelschappen (9)

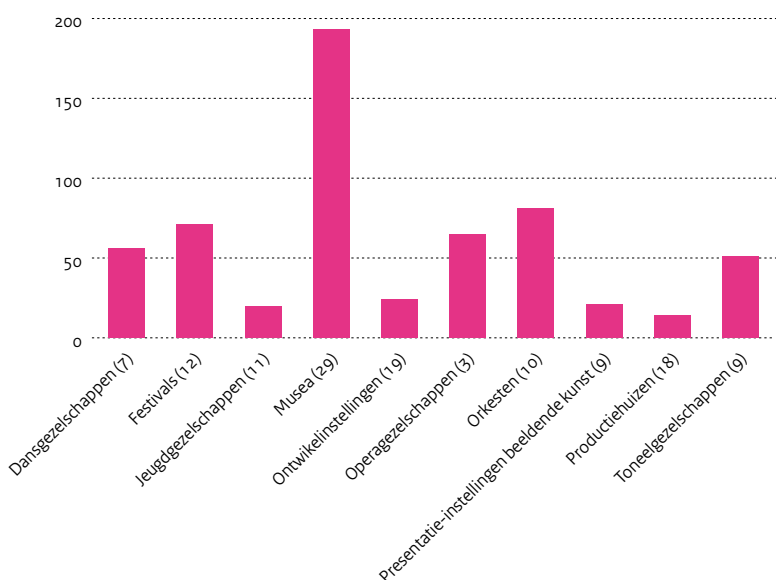

Bron: database OCW

Publieksbereik per instelling

Figuur 11 geeft het gemiddeld aantal bezoeken per instelling per jaar weer. De figuur toont een gemiddelde van de instellingen voor elke categorie. De musea laten een hoog bezoekersaantal per instelling zien. Hierbij moet rekening gehouden worden met een paar grote musea met zeer hoge bezoekcijfers. Deze beïnvloeden sterk het gemiddelde binnen deze categorie.

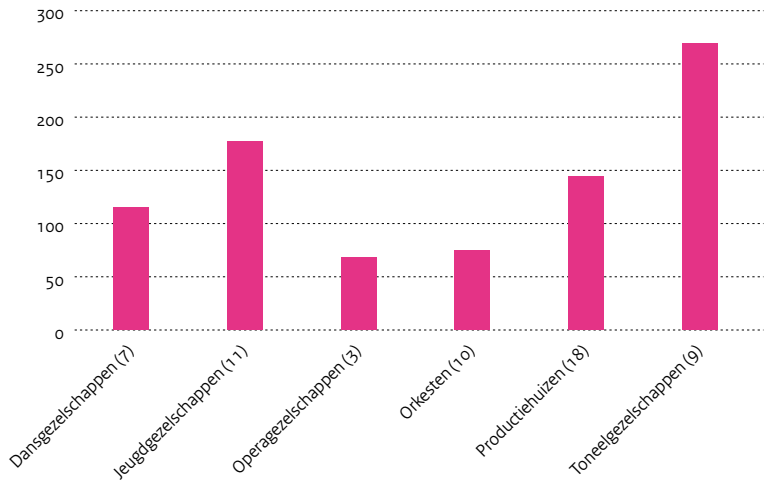
Figuur 11
Gemiddeld aantal bezoeken
per instelling per jaar,
per categorie x 1.000

Bron: database OCW

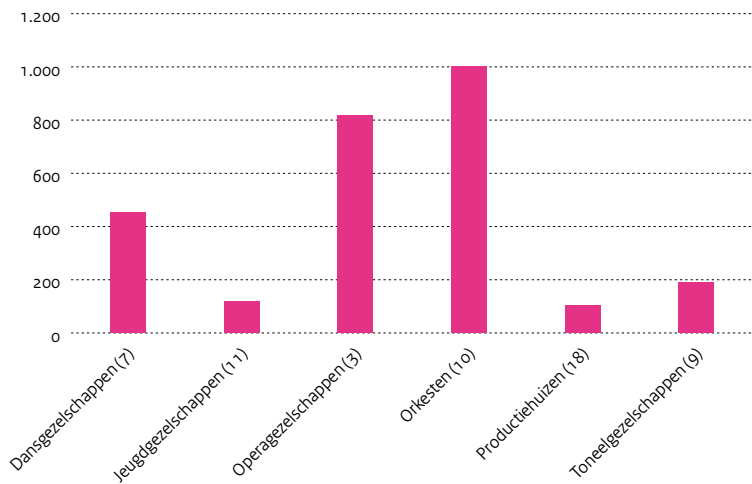
Voor de categorieën binnen de podiumkunsten toont figuur 12 het jaarlijks aantal uitvoeringen per instelling. Het gaat hier bijvoorbeeld om het gemiddelde aantal uitvoeringen per jaar van een dansgezelschap. Opvallend is het relatief hoge gemiddelde aantal uitvoeringen bij de toneelgezelschappen. De uitvoeringen van orkesten ter begeleiding van opera's en dansvoorstellingen zijn niet in figuur 12 weergegeven. Figuur 13 toont het gemiddeld aantal bezoeken per uitvoering per instelling. Ook hier gaat het om het gemiddelde van de instellingen binnen een categorie.

Figuur 12
 Gemiddeld aantal
 uitvoeringen per instelling
 per jaar, per categorie
 (alleen podiumkunsten)

Bron: database OCW

Figuur 13
 Gemiddeld aantal
 bezoeken per uitvoering
 per instelling, per categorie
 (alleen podiumkunsten)

Bron: database OCW

Publieksbereik in het buitenland

Veel instellingen zijn ook internationaal actief. Voor de podiumkunstinstellingen blijkt dit bijvoorbeeld uit het aantal uitvoeringen in het buitenland. Figuur 14 toont voor de podiumkunstcategorieën het totale aantal uitvoeringen in het buitenland en het totale aantal bezoeken aan uitvoeringen in het buitenland.

Een vergelijking tussen figuur 8 en figuur 14 laat zien dat ruim 10% van het totaal aantal uitvoeringen van de podiumkunstcategorieën in het buitenland gespeeld wordt. Het aantal bezoeken aan voorstellingen in het buitenland is bijna 15% van het totaal aantal bezoeken.

Figuur 14

Jaarlijks aantal uitvoeringen en bezoeken aan uitvoeringen in het buitenland, per categorie (alleen podiumkunsten)

Categorieën podiumkunsten	Uitvoeringen buitenland	Bezoeken buitenland (x 1.000)
Dansgezelschappen (7)	128	90,1
Jeugdgezelschappen (11)	192	30,8
Operagezelschappen (3)	2	1,5
Orkesten (10)	75	124,7
Productiehuizen (18)	349	42,8
Toneelgezelschappen (9)	169	42,3
Totaal (58)	915	332,2

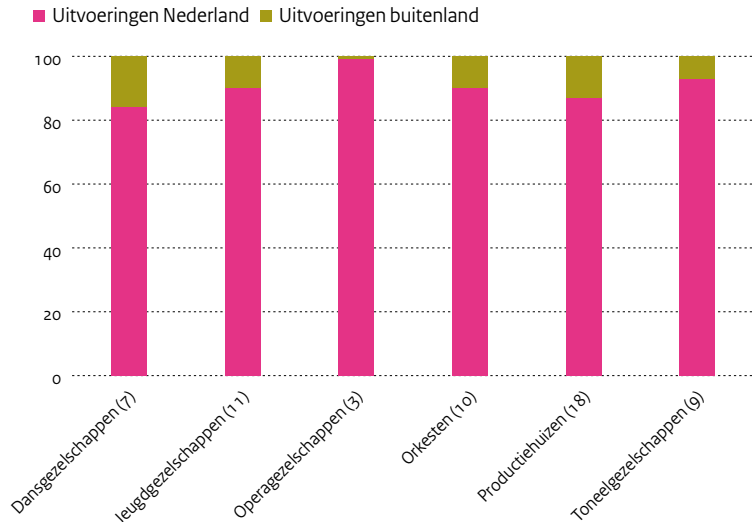
Bron: database OCV

Figuur 15 laat voor de categorieën binnen de podiumkunsten het percentage uitvoeringen in het buitenland zien. Vooral de dansgezelschappen en de productiehuzen spelen regelmatig in het buitenland.

Figuur 16 toont het aantal bezoeken per uitvoering in het buitenland. Naast de dans- en operagezelschappen laten ook de orkesten een groot aantal bezoeken per voorstelling in het buitenland zien. Binnen deze categorie hebben vooral het Koninklijk Concertgebouworkest en het Nederlands Philharmonisch Orkest hoge bezoekaantallen bij uitvoeringen in het buitenland. Deze twee instellingen hebben een groot effect op het hoge gemiddelde.

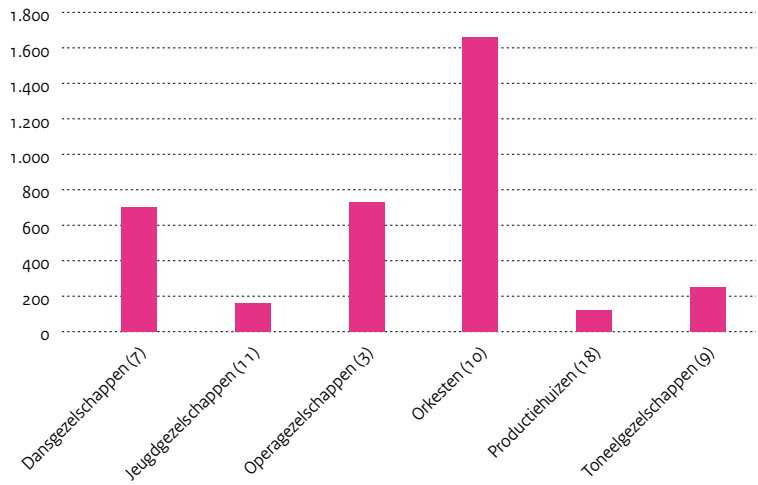
De internationale oriëntatie van instellingen blijkt niet alleen uit voorstellingen, uitvoeringen en bezoeken in het buitenland. Deze kan ook betrekking hebben op bezoeken van buitenlanders aan instellingen in Nederland. Het ministerie van OCW houdt hiervan geen gegevens bij.

Figuur 15
 Percentage uitvoeringen
 in het buitenland t.o.v. totaal
 uitvoeringen, per categorie
 in % (alleen podiumkunsten)

Bron: database OCW

Figuur 16
Gemiddeld aantal bezoeken
per uitvoering in het
buitenland, per categorie
(alleen podiumkunsten)

Bron: database OCW

Eigen inkomsten

Eigen inkomsten

Cultuurproducerende instellingen genereren ook eigen inkomsten. Door cultureel ondernemerschap voorzien zij zo in een deel van hun financiering. Met de eigen inkomsten versterken de instellingen hun financiële weerbaarheid en vergroten zij hun maatschappelijk draagvlak.

De eigen inkomsten van instellingen worden onderscheiden in publieksinkomsten en overige eigen inkomsten. Publieksinkomsten zijn de inkomsten uit bijvoorbeeld kaartverkoop en voorstellingsgerelateerde horeca-activiteiten. Inkomsten uit commerciële activiteiten, sponsoring, private fondsen en schenkingen vallen onder de overige eigen inkomsten.

Figuur 17 toont voor elke categorie de gemiddelde eigen inkomsten per instelling. Dit betreft dus de som van de publieksinkomsten en overige eigen inkomsten. Een aantal categorieën heeft een hoog gemiddelde aan eigen inkomsten. Dit gemiddelde wordt soms sterk opgestuwd door enkele grote instellingen binnen een categorie. Dit is het geval bij de musea, de orkesten en de operagezelschappen. Het aandeel publieksinkomsten binnen de eigen inkomsten varieert sterk tussen de categorieën. Hier zijn percentages te zien van 8 tot 90. Dit betekent dat bijvoorbeeld 90% van de eigen inkomsten bij de operagezelschappen afkomstig is uit publieksinkomsten.

Figuur 17
Gemiddelde eigen en publieksinkomsten per instelling, per categorie x € 1.000 en in %

	Eigen inkomsten (x € 1.000)	Waarvan publieksinkomsten (in %)
Dansgezelschappen (7)	1.194	82
Festivals (12)	1.091	35
Jeugdgezelschappen (11)	187	81
Musea (29)	2.802	54
Ontwikkelinstanties (19)	279	8
Operagezelschappen (3)	3.697	90
Orkesten (10)	2.666	82
Presentatie-instellingen beeldende kunst (9)	165	28
Productiehuizen (18)	260	39
Toneelgezelschappen (9)	897	79

Bron: database OCW

Eigen inkomstennormen

Cultuurproducerende instellingen worden in de subsidieperiode 2013-2016 gehouden aan normen voor hun totale eigen inkomsten. Zo is er in 2013 een minimumnorm van 17,5% eigen inkomsten ten opzichte van het totaal aan structurele subsidies. Daarbij geldt voor de periode 2013-2016 een groeinorm van gemiddeld één procentpunt per jaar. Instellingen met een eigen inkomstenpercentage van meer dan 30 zijn vrijgesteld van de groeinorm.

Figuur 18 toont per categorie het percentage aan eigen inkomsten ten opzichte van het totaal aan structurele subsidies. Voor elke categorie is het ongewogen gemiddelde weergegeven⁶. Bij de officiële vaststelling van de eigen inkomsten van de orkesten geldt een uitzondering voor de begeleidingstaken. Hier is echter gekozen om het volledige beeld weer te geven. Dit betekent dat ook voor de orkesten alle structurele subsidies zijn meegenomen in de berekening.

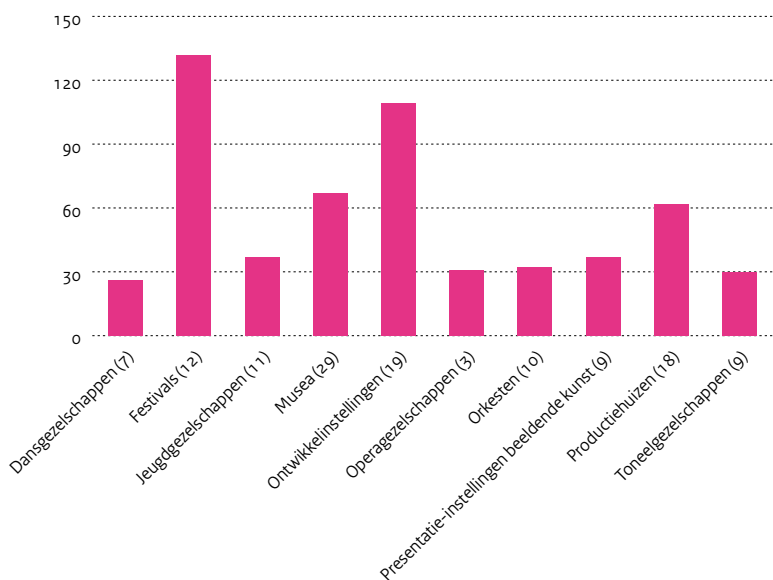
De gemiddelden in figuur 18 worden soms opgestuwd doordat er binnen een categorie enkele instellingen zijn met aanzienlijke eigen inkomstenpercentages. Bij de orkesten heeft bijvoorbeeld het Koninklijk Concertgebouworkest zo'n opstuwend effect, met een eigen inkomstenpercentage van ruim 100% ten opzichte van de structurele subsidies. Bij de musea zijn bijvoorbeeld het Van Gogh Museum, Het Mauritshuis en Het Muiderslot uitschieters met percentages van ver boven de 100. De categorieën festivals en ontwikkelinstellingen laten een zeer hoog gemiddeld percentage aan eigen inkomsten zien. Deze instellingen zijn in het algemeen in mindere mate van subsidie afhankelijk. Ook hier geldt dat het percentage eigen inkomsten sterk varieert per instelling.

⁶ De gemiddelde percentages aan eigen inkomsten betreffen steeds ongewogen gemiddelden. Dit betekent dat het eigen inkomstenpercentage van elke individuele instelling binnen een categorie even zwaar weegt in de berekening.

Figuur 18

Gemiddelde percentage eigen inkomsten per instelling, per categorie in %

Opmerking: Het betreft hier de som van de publieksinkomsten en overige eigen inkomsten ten opzichte van het totaal aan structurele subsidies. Het ongewogen gemiddelde is berekend over de eigen inkomstenpercentages van de instellingen binnen een categorie. Voor de orkesten geldt dat de berekening inclusief de financiering voor de begeleidings-taken is.

Bron: database OCW

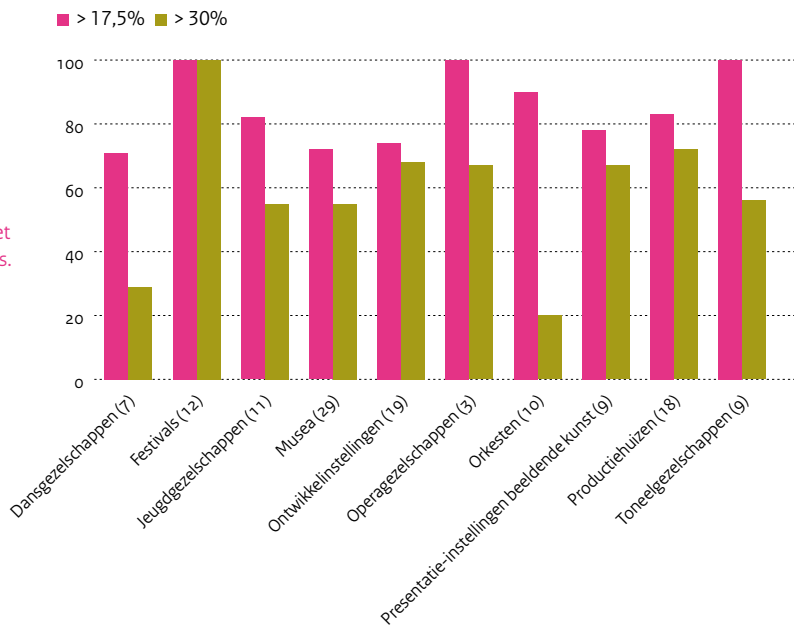
Figuur 19 laat voor elke categorie het percentage instellingen met meer dan 17,5% en meer dan 30% eigen inkomsten zien. Zoals eerder aangegeven is er bij de orkesten geen rekening gehouden met de begeleiding bij opera- en dansvoorstellingen. Hier is het volledige beeld weergegeven.

Het blijkt dat alle festivals, operagezelschappen en toneelgezelschappen in de periode 2005-2008 meer dan 17,5% eigen inkomsten behaalden. De festivals komen allemaal boven de 30% uit. Van de dansgezelschappen en de orkesten halen respectievelijk 71% en 90% van de instellingen meer dan 17,5% eigen inkomsten. Dit betekent dat van de dansgezelschappen 29% onder de norm presteert. Bij de orkesten is dit 10%. Deze twee categorieën laten bovendien een gering aantal instellingen zien dat boven de 30% uitkomt. Voor de dansgezelschappen geldt dat 29% van de instellingen meer dan 30% aan eigen inkomsten genereert. Bij de orkesten is dit 20%.

Figuur 19

Percentage instellingen met meer dan 17,5% en meer dan 30% eigen inkomsten, per categorie in %

Opmerking: Het betreft hier het percentage eigen inkomsten ten opzichte van het totaal aan structurele subsidies.

Bron: database OCW

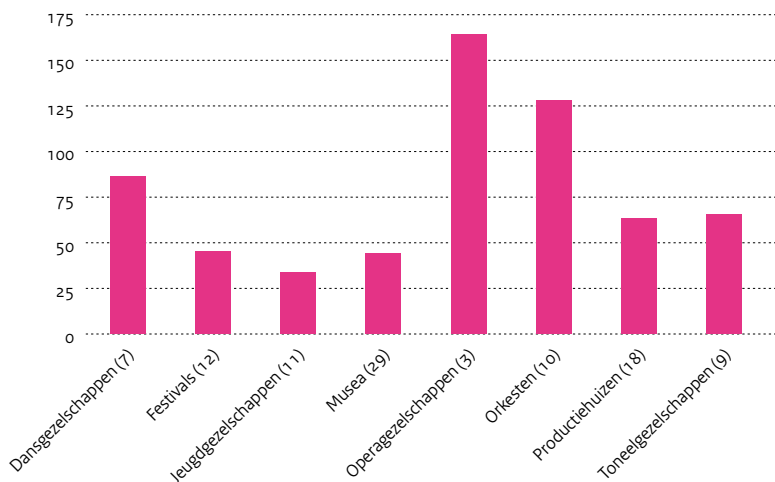
Publieksinkomsten en subsidie per bezoek

Het bedrag aan subsidie per bezoek laat zien in welke mate de overheden gezamenlijk bijdragen aan een cultuurbezoek. Het gaat om het totaal aan structurele subsidies afgezet tegen het totaal aantal bezoeken. Voor de podiumkunsten geldt dat hierbij is uitgegaan van bezoeken aan voorstellingen of uitvoeringen. Bezoeken aan overige activiteiten zijn niet meegenomen in de berekening. Voor de orkesten geldt dus dat bezoeken aan uitvoeringen die voortkomen uit de begeleidstaken niet meegenomen zijn in de berekening. Figuur 20 toont de bedragen voor alle categorieën behalve de presentatie-instellingen beeldende kunst en de ontwikkelinstellingen. Deze twee categorieën zijn in deze figuur buitenbeschouwing gelaten omdat het type bezoeker van deze instellingen niet altijd goed vergelijkbaar is met dat van de getoonde categorieën.

De publieksinkomsten per bezoek zijn weergegeven in figuur 21. Net als voor figuur 20 geldt dat de presentatie-instellingen beeldende kunst en de ontwikkelinstellingen buiten beschouwing zijn gelaten. Zowel de publieksinkomsten als de totale subsidie per bezoek verschillen sterk per categorie. Voor de publieksinkomsten per bezoek heeft dit onder andere te maken met de toegangsprijzen die instellingen hanteren.

Figuur 20
Gemiddelde subsidie per
bezoek, per categorie in €

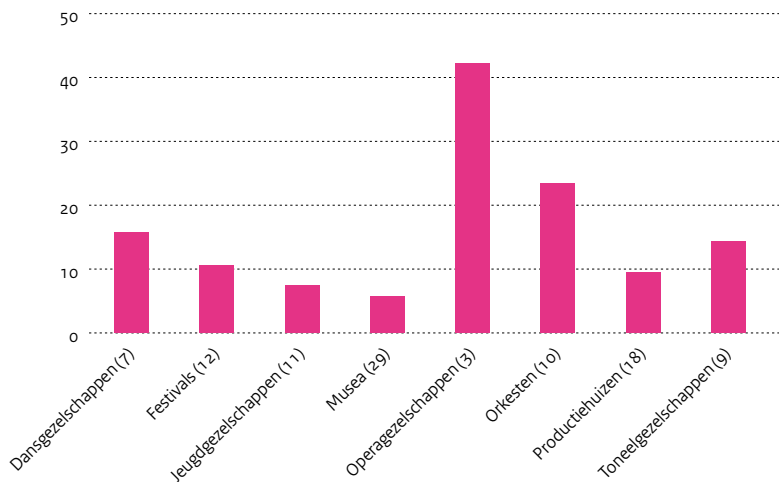
Opmerking: Het betreft hier
een ongewogen gemiddelde
per categorie.

Bron: database OCW

Figuur 21
Gemiddelde publieks-
inkomsten per bezoek,
per categorie in €

Opmerking: Het betreft een
ongewogen gemiddelde per
categorie. Voor de orkesten
geldt dat de berekening
inclusief de financiering voor
de begeleidingstaken is.

Bron: database OCW

Giften aan cultuur

De eigen inkomsten van instellingen komen uit verschillende bronnen. Naast bijvoorbeeld commerciële activiteiten en publieksinkomsten zijn ook giften een bron van eigen inkomsten. Om hier inzicht in te krijgen is een andere bron gebruikt⁷.

In 2007 bedroeg het totale bedrag dat aan goede doelen werd gegeven € 4,3 miljard. Dit was 0,8% van het Bruto Binnenlands Product. Een deel hiervan werd gegeven aan cultuur – in 2007 € 352 miljoen. Figuur 22 toont de giften aan cultuur voor een langere periode (1992-2007). Over een periode van 12 jaar is in absolute bedragen een stijgende lijn te zien in het totaal van giften aan cultuur. In de figuur worden de giften aan cultuur ook afgezet tegenover het totale bedrag dat in Nederland aan goede doelen gegeven wordt. Ook in relatieve zin is er sprake van een toename van het bedrag dat gegeven wordt aan cultuur. Deze giften gaan naar cultuur in de volle breedte. Onbekend is welk deel naar gesubsidieerde cultuur gaat evenals welk deel de 127 cultuurproducerende instellingen in de basisinfrastructuur ontvangen.

Figuur 23 brengt in beeld hoe het geven aan cultuur zich in Nederland heeft ontwikkeld, waarbij de herkomst van de giften gespecificeerd is. Opvallend is dat vooral particuliere fondsen en bedrijven meer zijn gaan geven. Hierbij moet opgemerkt worden dat hun aandeel fluctueert in de tijd. De hoge piek in 2003 wordt overigens voor een deel veroorzaakt door een verandering in de gehanteerde methodologie⁸. De giften van individuen aan cultuur, zoals door huishoudens en vanuit nalatenschappen, zijn weliswaar toegenomen over deze periode, maar vormen relatief een klein deel van het totaal.

⁷ Bron: Geven in Nederland, 2009, zie ook: www.geveninnederland.nl/uploads/doc/Samenvatting_Geven_in_Nederland.pdf

⁸ Vanaf 2003 zijn de giften in natura van bedrijven aan cultuur, zoals de inzet van personeel of het gebruik van materiaal of diensten, voor het onderzoek gekapitaliseerd en zodanig meegenomen in de berekening. Dit verklaart de zeer hoge piek in 2003. Het betekent echter ook dat de totalen in de jaren 2005 en 2007 daadwerkelijk minder waren dan in 2003.

Figuur 22

Totaal giften aan cultuur x € 1 mln en ten opzichte van het totaal van giften aan goede doelen in Nederland in %

	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007
Totaal giften aan cultuur (x € 1 mln)	83	87	165	335	610	326	352
Percentage giften cultuur t.o.v. alle giften aan goede doelen (in %)	4	4	5	9	12	7	8

Opmerking: Voor het totaal aan giften aan goede doelen worden de volgende doelen onderscheiden: kerk en levensbeschouwing, maatschappelijke en sociale doelen, sport en recreatie, internationale hulp, gezondheid, natuurbehoud, milieu en dierenbescherming, cultuur, onderwijs en onderzoek, overig.

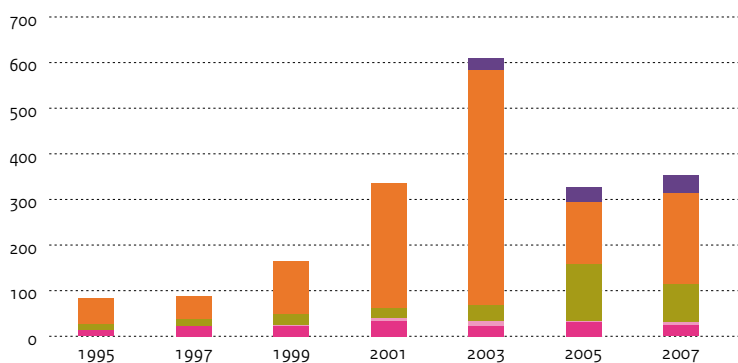
Bron: Geven in Nederland, editie 2009

Figuur 23

Giften aan cultuur in Nederland x € 1 mln

Opmerking: De (particuliere) fondsen zijn zowel geldwervende als vermogensfondsen; de giften van huishoudens betreffen zowel geld als goederen; de giften van bedrijven betreffen zowel giften als sponsoring.

■ Huishoudens ■ Nalatenschappen ■ Fondsen (particulier) ■ Bedrijven ■ Goede-doelen-loterijen

Bron: Geven in Nederland, editie 2009

Deel twee

Cultuureducatie in het primair en voortgezet onderwijs

Inleiding

Het kabinet streeft ernaar dat iedere jongere tot 18 jaar actief of passief vertrouwd raakt met één of meer kunst- en cultuurvormen. Elke Nederlander moet bovendien gebruik kunnen maken van goede voorzieningen op het gebied van kunst- en cultuurbeoefening, ook op en rondom school. Cultuureducatie speelt hierin een belangrijke rol.

Het ministerie van OCW stimuleert bij scholen de vraag naar cultuur. In het primair onderwijs (PO) is € 10,90 per kind per jaar beschikbaar voor cultuureducatie. Deze middelen kan een school inzetten om haar visie op cultuur te vertalen in concrete activiteiten. In het voortgezet onderwijs (VO) beschikt iedere leerling over een Cultuurkaart. Het tegoed van € 15 dat aan de Cultuurkaart is gekoppeld, kan besteed worden aan allerlei culturele activiteiten. Daarbij geeft deze elektronische pas ook korting op culturele activiteiten, de zogenaamde CJP-korting. Het tegoed kan zowel door de docent (collectieve bestedingen) als de leerling zelf (individuele bestedingen) worden ingezet.

Naast financiële ondersteuning hanteert het ministerie van OCW ook andere beleidsinstrumenten op het gebied van cultuureducatie. Voorbeelden zijn projecten op lerarenopleidingen om het gebruik van de Cultuurkaart te stimuleren en training en bijscholing van cultuurcoördinatoren binnen scholen.

Dit deel van *Kunst in Cijfers* schetst een beeld van de stand van zaken rond dit thema. Eerst komen de mate van verankering van cultuureducatie in de onderwijsprogramma's van scholen en de wijze waarop zij de voor cultuur beschikbare middelen inzetten aan de orde. Hoe daarbij wordt samengewerkt met culturele instellingen komt ook aan bod, evenals het draagvlak voor cultuur binnen de scholen. Tot slot wordt inzicht gegeven in de gebruiksgegevens van de Cultuurkaart van het afgelopen jaar. Dit brengt in beeld in welke mate en waaraan het budget voor de Cultuurkaart in het schooljaar 2008-2009 besteed is.

Verankering van cultuureducatie in het onderwijsprogramma

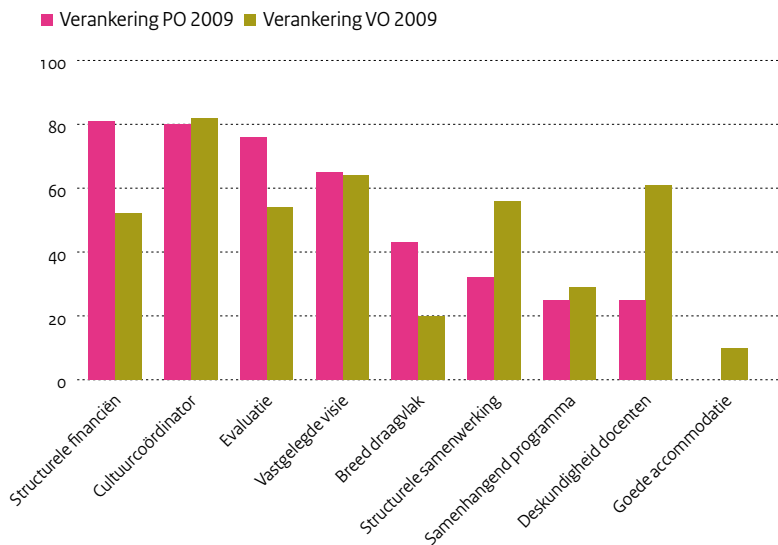
Uit de resultaten van de monitor cultuureducatie⁹ kunnen we afleiden in welke mate scholen cultuureducatie hebben verankerd in het onderwijsprogramma. De zogenaamde verankeringsmaat is samengesteld door de score van scholen op een aantal belangrijke indicatoren te combineren. Voorbeelden van dergelijke indicatoren zijn de aanwezigheid van een cultuurcoördinator binnen de school, een schriftelijk vastgelegde visie op cultuureducatie en structurele samenwerking met culturele instellingen. Door te meten hoeveel scholen voldoen aan deze indicatoren ontstaat een beeld van de mate van verankering van cultuureducatie binnen het onderwijsprogramma. In figuur 24 is in percentages weergegeven hoeveel scholen voldoen aan een specifieke indicator. Op sommige indicatoren scoren het primair- en voortgezet onderwijs vergelijkbaar. Op bijvoorbeeld de deskundigheid van de docenten en structurele samenwerking met instellingen loopt de mate van verankering tussen de twee schoolsoorten uiteen.

Op basis van de verankeringsmaat toont figuur 25 hoeveel scholen in het primair en voortgezet onderwijs gerekend kunnen worden tot koplopers, volgers of achterblijvers als het gaat om cultuureducatie. Koplopers zijn dan scholen die voldoen aan zes of meer van de indicatoren. In het voortgezet onderwijs valt op dat cultuureducatie door de jaren heen steeds dieper verankerd raakt. Het aantal koplopers loopt geleidelijk op, het aantal volgers neemt geleidelijk af. De cijfers voor het primair onderwijs zijn alleen beschikbaar voor 2009 en kunnen (nog) niet met eerdere cohorten vergeleken worden. Een kwart van de scholen in het primair onderwijs kan als koploper aangemerkt worden. De meerderheid van de scholen behoort tot de middenmoot en een kleine 10% blijft achter.

⁹ Cultuureducatie in het primair en voortgezet onderwijs, Monitor 2008-2009, Oberon en Sardes, 2009. Deze monitor cultuureducatie is een vervolg op eerdere onderzoeken. In 2008-2009 hebben de onderzoeksbureaus Oberon en Sardes in opdracht van het ministerie van OCW de monitor cultuureducatie voor het eerst gezamenlijk uitgevoerd. De monitor gaat in op diverse onderwerpen, maar heeft als belangrijkste vraag: in hoeverre hebben scholen cultuureducatie verankerd in het onderwijs?

Figuur 24

De mate van verankering van cultuureducatie binnen scholen in het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO), aantal scholen in % dat voldoet aan de indicator

Bron: Monitor Cultuureducatie 2009, Oberon en Sardes

Figuur 25

Koplopers, volgers en achterblijvers in het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO), op basis van de verankeringsmaat in %

Opmerking: Over 2009 geldt binnen het PO: n = 419; binnen het VO: n = 158. Andere jaren voor het VO: 2008 n = 248, 2007 n = 279, 2006 n = 232.

	VO	VO	VO	VO	PO
Typering	2006	2007	2008	2009	2009
Koplopers (in %)	13	19	23	30	25
Volgers (in %)	73	65	64	56	67
Achterblijvers (in %)	14	16	13	14	8

Bron: Monitor Cultuureducatie 2009, Oberon en Sardes

Samenwerking tussen scholen en culturele instellingen

De samenwerking tussen scholen en culturele instellingen is verschillend van aard en intensiteit. Scholen kunnen gebruik maken van het beschikbare aanbod van een culturele instelling. Maar er vinden ook verdergaande vormen van samenwerking plaats, zoals afstemming van het aanbod op de vraag van de school of gezamenlijke ontwikkeling en uitvoering van culturele activiteiten. Deze laatste vorm van intensieve samenwerking komt nog niet veel voor. Scholen in het voortgezet onderwijs zijn wat dit betreft actiever dan die in het primair onderwijs.

Figuur 26 laat zien in welke mate scholen in het primair en voortgezet onderwijs samenwerken met culturele instellingen. Het weergegeven percentage geeft aan hoeveel procent van de scholen samenwerkt met een specifiek type instelling. Voor beide onderwijssoorten is vooral de bibliotheek een belangrijke partner. Verder blijkt dat bijna 20% van de scholen in het voortgezet onderwijs samen met een individuele kunstenaar aanbod ontwikkelt en uitvoert, tegenover 9% van de basisscholen.

Figuur 26

Aantal scholen in het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO) dat culturele activiteiten ontwikkelt en uitvoert samen met externe partners, per type culturele instelling in %

	PO (in %)	VO (in %)
Individuele kunstenaars	9	19
Centrum voor kunst en cultuur	9	14
Museum	5	14
Theater/theatergezelschap	4	13
Bibliotheek	12	13
Muziekschool	8	11
Monument, archeologische vindplaats of depot	4	5
Vereniging voor amateurkunst	2	5
Filmhuis/bioscoop	1	5
Muziekgezelschap (orkest, band, etc.)	5	4
Archief	1	4

Bron: Monitor Cultuureducatie 2009, Oberon en Sardes

De Cultuurkaart

Alle 930.000 leerlingen uit het voortgezet onderwijs ontvangen een Cultuurkaart. Aan de kaart is een tegoed van € 15 gekoppeld dat besteed kan worden aan culturele activiteiten. Ook geeft deze pas korting op culturele activiteiten. Leerlingen die het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) volgen, hebben een tegoed van € 25. De extra € 10 is een bijdrage van het VSBfonds. De Cultuurkaart is de opvolger van de CKV-bonnen.

De Cultuurkaart wordt aangevraagd door de cultuurcoördinator van de school. Om de Cultuurkaart te kunnen gebruiken moet de kaart eerst door de leerling online geactiveerd worden. Het totale beschikbare tegoed hangt dus samen met het aantal scholieren dat de kaart heeft geactiveerd. In het introductiejaar van de Cultuurkaart (2008-2009) heeft 89% van alle leerlingen de kaart geactiveerd. Figuur 27 laat zien dat hiermee ruim € 14,7 miljoen beschikbaar is gekomen voor cultuurconsumptie door scholieren. Het overgrote deel van het tegoed dat beschikbaar is gekomen voor cultuurgebruik is ook daadwerkelijk besteed, namelijk bijna € 11,5 miljoen. Het bedrag op de Cultuurkaart kan individueel, dus door leerlingen, of collectief, dat wil zeggen via de docenten, worden besteed. Hierbij moet opgemerkt worden dat bijna 95% van het bestede tegoed collectief besteed is.

Figuur 27 laat voor elk schooltype het bedrag zien dat via de Cultuurkaart beschikbaar is gekomen en het bedrag dat vervolgens ook werkelijk aan cultuur besteed is. Leerlingen op de havo hebben hun cultuurkaart het meest gebruikt. Voor deze groep scholieren is het bestedingspercentage het hoogst met 74%. De lage besteding in het speciaal en praktijkonderwijs is te verklaren doordat het vak CKV niet verplicht is. Daarmee zijn culturele activiteiten minder verankerd in het curriculum.

Figuur 27

Beschikbare en bestede tegoed via de Cultuurkaart, per schooltype x € 1.000 en in %

Opmerking: VSO staat voor voortgezet speciaal onderwijs en PRO voor praktijkonderwijs.

	Beschikbaar (x €1.000)	Besteed (x €1.000)	Besteed (in %)
VMBO	6.213	4.326	70
HAVO	3.823	2.827	74
VWO	4.010	2.585	64
VSO	191	120	63
PRO	391	271	69
Overkoepelend	n.v.t.	1.341	n.v.t.
Totaal	14.627	11.471	78

Bron: jaarrapportage Cultuurkaart 2009, CJP

Bestedingen Cultuurkaart per provincie

De bestedingen via de Cultuurkaart verschillen per provincie. Dit kan op twee manieren in beeld gebracht worden: door de uitgaven van de scholen te bekijken of door de ontvangsten van de culturele instellingen in kaart te brengen. In figuur 28 staan de bestedingen van de scholen centraal. De figuur laat voor elke provincie het bedrag zien dat de scholen in een bepaalde provincie beschikbaar hadden en het bedrag dat door die scholen ook werkelijk besteed is. In absolute zin wordt het meeste geld via de Cultuurkaart uitgegeven door scholen in de provincie Zuid-Holland. De scholen in de provincies Drenthe, Flevoland en Gelderland laten een hogere procentuele besteding zien.

Figuur 29 laat de ontvangsten van de instellingen zien. De figuur toont voor elke provincie de bedragen die de culturele instellingen via de Cultuurkaart ontvingen. Bij instellingen in de provincies Zuid en Noord-Holland wordt relatief het meeste geld van de Cultuurkaart besteed. De instellingen in de provincies Gelderland, Noord Brabant en Utrecht ontvangen ook relatief veel geld via de Cultuurkaart. Bij instellingen in de provincies Zeeland, Friesland en Flevoland wordt relatief het minst van het tegoed van de Cultuurkaart besteed.

Figuur 28
Beschikbare en bestede tegoed via de Cultuurkaart door scholen, per provincie x € 1.000 en in %

	Beschikbaar (x €1.000)	Besteed (x €1.000)	Besteed (in %)
Drenthe	392	330	84
Flevoland	348	290	83
Friesland	591	457	77
Gelderland	1.833	1.515	83
Groningen	549	436	79
Limburg	957	773	81
Noord Brabant	2.280	1.812	79
Noord Holland	2.200	1.764	80
Overijssel	1.093	858	78
Utrecht	1.046	821	78
Zeeland	321	231	72
Zuid Holland	3.019	2.180	72
Totaal	14.627	11.471	78

Bron: jaarrapportage Cultuurkaart 2009, CJP

Figuur 29
 Bij cultuurinstellingen
 bestede tegoed via de
 Cultuurkaart, per provincie
 x € 1.000

	Via docenten (x € 1.000)	Via leerlingen (x € 1.000)	Totaal (x € 1.000)
Drenthe	404	19	423
Flevoland	245	10	255
Friesland	263	40	303
Gelderland	1.514	82	1.596
Groningen	473	31	504
Limburg	599	28	627
Noord-Brabant	1.418	118	1.536
Noord-Holland	1.844	73	1.917
Overijssel	861	21	882
Utrecht	1.282	61	1.343
Zeeland	176	13	189
Zuid-Holland	1.752	144	1.895
Totaal	10.831	640	11.471

Bron: jaarrapportage Cultuurkaart 2009, CJP

Bestedingen Cultuurkaart per type instelling

De gebruikers van de Cultuurkaart, de scholieren en hun docenten, besteden de tegoeden aan uiteenlopende vormen van cultuur. Figuur 30 laat zien bij welk type instellingen de bestedingen terecht komen. Kijkend naar de totale bestedingen, valt op dat centra voor de kunsten, theaters en theatergezelschappen procentueel gezien het meeste tegoed van de Cultuurkaart ontvangen. Individuele leerlingen besteden hun tegoed het meest bij bioscopen en theaters. Leerlingen in klas 4 en 5 van havo en vwo bezochten deze twee sectoren het meest. Bezoeken aan het museum werden vooral gedaan door leerlingen in de klassen die het verplichte vak CKV hebben. Praktijk (PRO) en speciaal onderwijs (SPO) blijven achter in de individuele besteding. Veruit het meeste geld wordt door deze groep uitgegeven in de bioscopen. Parktheater Eindhoven wist over 2009 de meeste Cultuurkaartinkomsten te genereren. Bij de musea was dat in 2009 Archeon.

Figuur 30
 Bestedingen via de
 Cultuurkaart, per type
 instelling x € 1.000 en in %

	Collectief (x € 1.000)	Individueel (x € 1.000)	Totaal (x € 1.000)	Totaal (in %)
Bibliotheek	24,9	0,1	25,0	<0
Bioscoop	412,4	488,3	900,7	8
Centrum voor de Kunsten	2.266,8	1,9	2.268,8	20
Circus	26,4	0,0	26,4	<0
Concertgebouw	57,3	2,0	59,3	1
Cultureel/Educatieve Dienstverlening	849,9	1,0	850,9	7
Dansgezelschap	350,9	0,0	350,9	3
Festival	96,2	6,9	103,2	1
Impresariaat	787,7	0,0	787,7	7
Kunstenaar/Artiest	732,9	0,0	732,9	6
Kunstuitleen	75,6	1,0	76,7	1
Museum	843,5	25,8	869,2	8
Natuurpark	138,0	0,8	138,9	1
Orkest/Koor	56,6	0,0	56,6	<0
Overig	0,7	0,0	0,7	<0
Poppodium	190,3	3,8	194,0	2
Steunpunt	1.064,0	2,0	1.066,1	9
Theater	1.764,1	104,6	1.868,7	16
Theatergezelschap	1.092,6	1,4	1.094,0	10
Totaal	10.831,1	639,7	11.470,8	100

Bron: jaarrapportage Cultuurkaart 2009, CJP

Deel drie

Het kunst- vakonderwijs en de arbeids- markt

Inleiding

Dit deel van Kunst in Cijfers besteedt aandacht aan het kunstvakonderwijs en aan kunstenaars op de arbeidsmarkt. Als eerste wordt een beeld geschetst van de omvang en de kwaliteit van het kunstvakonderwijs. Zo komen studentenaantallen, instroom, rendement en uitstroom aan bod. De data betreffen uitsluitend het hoger onderwijs en zijn geput uit diverse bronnen, waaronder publicaties van de HBO-Raad en het ministerie van OCW. Dit vraagt om voorzichtigheid in interpretatie, omdat onderzoeken onderling soms moeilijk vergelijkbaar zijn. De HBO-Raad telt bijvoorbeeld vaak inschrijvingen, terwijl het ministerie van OCW juist studenten telt. De kunstvakopleidingen binnen het HBO worden waar mogelijk afgezet tegen het geheel van HBO-opleidingen.

De vraag hoe het kunstenaars op de arbeidsmarkt vergaat, is lastig te beantwoorden. Het beroep kunstenaar is niet eenduidig te definiëren en veel kunstenaars hebben een gemengde beroepspraktijk. Er zijn dan ook nog veel vragen over de relatie tussen het kunstonderwijs en de arbeidsmarkt voor kunstenaars. Hier wordt een indruk gegeven door onder andere in te gaan op het aantal kunstenaars dat in Nederland werkzaam is. Verder besteedt dit deel aandacht aan de positie op de arbeidsmarkt van oudstudenten van het kunstvakonderwijs. De HBO-Monitor 2007 diende als voornaamste bron voor deze gegevens. Aan de orde komen de aansluiting tussen opleiding en functie, werkloosheid en werkzekerheid. Ook hier wordt steeds, waar mogelijk, een vergelijking gemaakt tussen afgestudeerden van het kunstvakonderwijs en alumni van het gehele HBO.

In de figuren wordt het kunstvakonderwijs steeds aangeduid met KUO. Dit is de gangbare afkorting die bijvoorbeeld ook de HBO-Raad gebruikt.

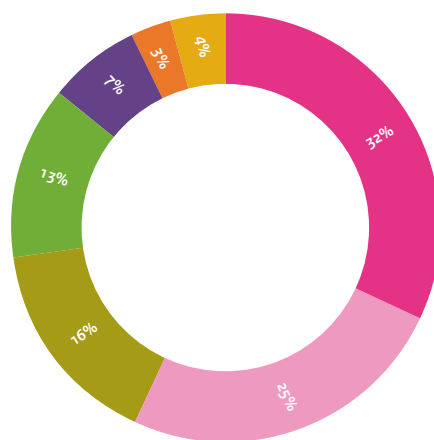
Het kunst- vakonderwijs

Aantal studenten, instroom en diploma's kunstvakonderwijs

Nederland kent in totaal 16 HBO-instellingen die onderwijs in kunstvakken aanbieden¹⁰. Het gaat dan om opleidingen in bijvoorbeeld de autonome beeldende kunst, architectuur, dans en theater. Het aantal studenten dat een kunstvakopleiding volgt, bedraagt sinds 2005 ongeveer 5% van het gehele hoger beroepsonderwijs¹¹. Figuur 31 toont de verdeling van studenten over de verschillende opleidingen binnen het kunstvakonderwijs. Veel van de studenten volgen een opleiding binnen de disciplines vormgeving en muziek.

Figuur 31
Verdeling studenten kunstvakonderwijs over disciplines in 2008 in %

■ Vormgeving ■ Muziek ■ Docenten ■ Beeldende kunst
■ Theater en dans ■ Architectuur ■ Overig

Bron: HBO-Raad,
De Waarde van
Kunstonderwijs,
februari 2009

Figuur 32 toont het aantal studenten in het HBO-onderwijs en het aantal studenten in het kunstvakonderwijs van 1997 tot en met 2007. Het aantal studenten in het kunstvakonderwijs daalde tot 2001, maar vertoonde daarna een licht stijgende lijn tot een niveau van ruim 20.000 studenten in 2007. Ook de jaarlijkse instroom van studenten is licht gestegen sinds 2001, zoals blijkt uit figuur 33. Per jaar worden ruim 6.000 studenten toegelaten tot een kunstopleiding.

¹⁰ Bron: De Waarde van Kunstonderwijs, HBO-Raad, februari 2009.

¹¹ Bron: Feiten en Cijfers, Studentenaantallen in het hoger beroepsonderwijs, HBO-Raad, februari 2009

Over de periode 1997-2007 is sprake van een lichte groei van het aantal studenten in het kunstvakonderwijs van ongeveer 1% per jaar. Het totale aantal studenten in het HBO nam echter fors toe met gemiddeld 3,4% per jaar, terwijl de instroom een gemiddelde procentuele groei kende van 2,7% per jaar. De HBO-Raad concludeert dan ook dat het studentenaantal in het kunstvakonderwijs jaarlijks iets toeneemt, maar ver achterblijft bij de groei van de rest van het hoger onderwijs¹².

Ook het aantal behaalde diploma's door studenten in het kunstvakonderwijs groeit licht. In figuur 34 is dit weergegeven voor zowel het HBO als geheel als het kunstvakonderwijs. Het HBO liet een toename zien van het aantal behaalde diploma's met een gemiddelde groeipercentage van 2,4% per jaar. Daarbinnen laat het kunstvakonderwijs conform de lagere studentenaanwas een lagere jaarlijkse gemiddelde groei zien van het aantal behaalde diploma's, namelijk 0,9%.

¹² Bron: De waarde van het kunstvakonderwijs, februari 2009, HBO-Raad

Figuur 32

Ontwikkeling totaal aantal studenten in het HBO en kunstvakonderwijs, absoluut en in %

Opmerking: Zie opmerking figuur 34.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Studenten											
HBO (x 1.000)	279,9	288,6	303,2	312,7	321,5	323,0	335,7	346,6	356,8	366,7	374,4
Toename (in %)		3,1	5,1	3,1	2,8	0,5	3,9	3,3	2,9	2,8	2,1
Studenten KUO (x 1.000)											
KUO (x 1.000)	20,0	19,3	18,8	18,5	18,6	18,3	18,7	19,1	19,1	19,7	20,1
Toename (in %)		-3,2	-2,7	-1,5	0,7	-1,7	2,0	2,2	0,3	3,0	2,2

Bron: Ministerie OCW, Directie Hoger Onderwijs / CFI, 1ste kwartaal 2009

Figuur 33

Ontwikkeling instroom van studenten in het HBO en kunstvakonderwijs, absoluut en in %

Opmerking: Zie opmerking figuur 34.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Instroom											
HBO (x 1.000)	72,9	77,0	84,5	85,3	85,1	82,3	87,7	88,7	88,9	91,0	92,7
Toename (in %)		5,6	9,7	1,0	-0,2	-3,4	6,5	1,2	0,2	2,4	1,9
Instroom KUO (x 1.000)											
KUO (x 1.000)	5,9	5,8	5,7	6,0	5,67	6,4	6,1	6,3	6,1	6,6	6,5
Toename (in %)		-0,8	-1,9	5,6	-6,4	13,1	-4,4	2,9	-2,3	7,2	-1,8

Bron: Ministerie OCW, Directie Hoger Onderwijs / CFI, 1ste kwartaal 2009

Figuur 34

Aantal behaalde diploma's in het HBO en kunstvakonderwijs, absoluut en in %

Opmerking: De aantallen betreffen studenten. Meegeteld zijn de volgende categorieën uit het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO): kunst, lerarenopleidingen kunst, voortgezette opleidingen kunst, voortgezette opleidingen bouwkunst. Opleidingen die overlappen met andere opleidingen en aanverwante opleidingen, zoals zoals kunst en economie, kunst en techniek en erfgoedprofessional, zijn hierin niet meegenomen. Instroom betreft hier zowel de eerstejaars van de bachelor als van de masters.

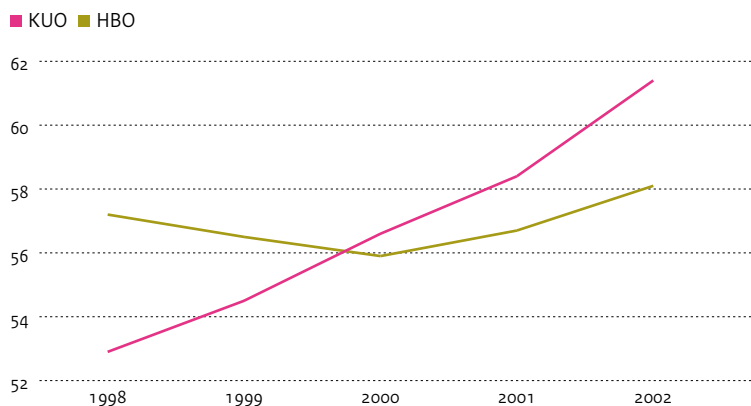
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Diploma's											
HBO (x 1.000)	52,8	53,2	55,1	56,4	59,5	61,5	63,5	63,3	64,4	64,7	65,5
Toename (in %)		0,8	3,6	2,4	5,6	3,4	3,1	-0,3	1,8	0,4	1,2
Diploma's KUO (x 1.000)											
KUO (x 1.000)	3,6	3,4	3,5	3,2	3,6	3,4	3,6	3,8	3,8	3,8	3,9
Toename (in %)		-5,8	3,5	-7,8	12,5	-4,4	5,0	5,0	0,6	-1,4	2,7%

Bron: Ministerie OCW, Directie Hoger Onderwijs / CFI, 1ste kwartaal 2009

Rendement kunstvakonderwijs

Om de prestaties van het onderwijs in kaart te brengen wordt vaak het rendement berekend. Dit percentage geeft aan welk deel van een vaste groep studenten op een bepaald moment de opleiding heeft afgerond. Het rendement in het HBO-onderwijs wordt bijgehouden door de HBO-Raad. Hierbij wordt steeds uitgegaan van cohorten, dat wil zeggen een startjaar van een groep studenten. Figuur 35 laat zien dat het kunstvakonderwijs sinds 2000 een hoger rendement laat zien dan het HBO in het algemeen. In deze figuur is het rendement na vier jaar weergegeven. Sinds 1998 zien we dit rendement in het kunstvakonderwijs consequent toenemen. Figuur 36 toont dat ook na een langere periode van vijf jaar (voor cohort 2003) en acht jaar (cohort 2000) het rendement voor het kunstvakonderwijs hoger uitvalt ten opzichte van het HBO in het algemeen.

Figuur 35
Rendement kunstvakonderwijs
en HBO na 4 jaar studeren in %

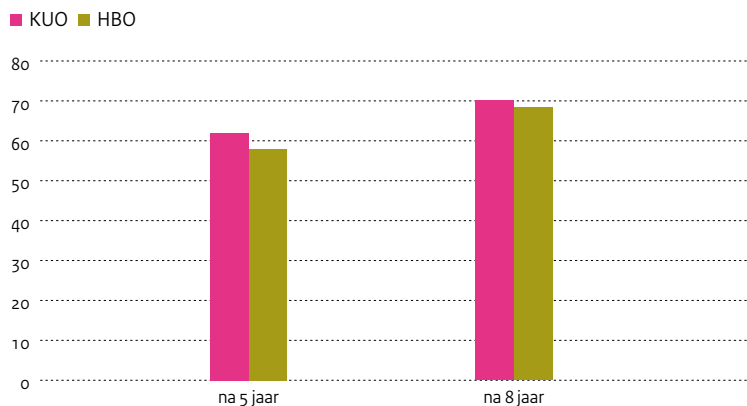

Bron: HBO-Raad, *de Waarde van Kunstonderwijs*, februari 2009

Figuur 36

Rendement kunstvakonderwijs en HBO na 5 en na 8 jaar studeren in %

Opmerking: Na 5 jaar betreft cohort 2003, na 8 jaar cohort 2000.

Bron: HBO-Raad, Feiten en cijfers, Afgestudeerden en uitvallers in het hoger beroepsonderwijs, mei 2009

Typering uitstroom

Figuur 37 laat zien dat het kunstvakonderwijs een diverse, internationale onderwijssector is. In het aantal niet-westerse allochtonen is er weinig verschil tussen het kunstvakonderwijs en het HBO in het algemeen. Het aantal allochtonen met een westerse achtergrond is binnen het kunstvakonderwijs echter fors hoger. Alles bij elkaar heeft daarmee bijna een derde van de kunstvakonderwijs studenten een niet-Nederlandse achtergrond.

Figuur 37

Typering uitstroom HBO en kunstvakonderwijs naar geslacht en etniciteit in % en leeftijd in jaren

Opmerking: Het CBS laat op dit gebied enigszins afwijkende cijfers zien. Hier is echter gekozen de cijfers van de HBO-Raad te tonen.

	KUO	HBO
Aandeel vrouwen (in %)	58	54
Etniciteit (= 100 %)		
> westerse allochtonen (in %)	24	8
> niet-westerse allochtonen (in %)	6	7
> autochtonen (in %)	70	85
Gemiddelde leeftijd op enquête moment (in jr.)	27	25

Bron: HBO-Raad, HBO-Monitor 2007, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, 2008

Kunstenaars op de arbeids- markt

Aantal kunstenaars in Nederland

Het CBS stelde over de periode 2004-2006 het gemiddelde aantal werkzame kunstenaars in Nederland vast. Uitgaande van deze telling, die is weergegeven in figuur 38, zijn er bijna 100.000 kunstenaars in Nederland. Het overgrote deel hiervan is werkzaam in de vormgeving en in de bouwkunst. Binnen deze categorie vallen onder meer illustratoren, grafisch vormgevers, tuinarchitecten, modeontwerpers, architecten en industrieel vormgevers. Bij deze telling was het criterium voor kunstenaarschap of iemand autonoom artistiek te werk kan gaan in het beroep. Daarnaast hanteerde het CBS een bredere definitie van 'werkzaam zijn' dan gebruikelijk is in de standaard werkgelegenheidsstatistiek¹³. De onderzoekers gingen uit van het belangrijkste beroep waarvoor iemand minimaal 1 uur per week werkzaam is.

Figuur 38
Aantallen kunstenaars
in Nederland
absoluut x 1.000 en in %

Opmerking: Deze telling betreft
een gemiddelde over de jaren
2004-2006.

	Absoluut (x 1.000)	Percentage (in %)
Beeldende kunst	7	7
Vormgeving en bouwkunst	54,6	57
Dans en theater	4,4	5
Muziek	12,8	13
Taal en overig	16,7	18
Totaal	95,6	100

Bron: CBS / Centrum voor beleidsstatistiek, *Kunstenaars in Nederland, 2007*

Figuur 39 laat zien dat 40% van de als kunstenaar werkenden een kunstvakopleiding heeft gevolgd. Het overige deel heeft een andere achtergrond. Voor allen die een kunstvakopleiding hebben gevolgd, geldt dat iets minder dan een derde een kunstenaarsberoep uitoefent¹⁴. Dit is te zien in figuur 40.

¹³ Het CBS ging bij deze telling uit van een brede definitie van werkzaam zijn: het belangrijkste beroep waarvoor men minimaal 1 uur per week betaalde arbeid verricht. In andere werkgelegenheidsstatistieken gaat men vaak uit van een minimum van 12 uur per week werk. Dit is bijvoorbeeld zo in de Enquête Beroepsbevolking (EBB). In dit onderzoek was het criterium voor kunstenaarschap of iemand autonoom artistiek te werk kan gaan in het beroep. Opleidingsniveau van de beroepen die daarbij horen is in 80% van de gevallen HBO of WO. Inbegrepen zijn uitvoerende en scheppende kunstenaars, maar ook meer toegepaste varianten als vormgever, illustrator, modeontwerper, architect, stedenbouwkundige en industrieel vormgever telden mee. Lesgeevenden buiten de sector beeldend telden niet mee. In dit onderzoek is ook de werkzaamheid in 'verwante richting' niet meegeteld, wat in de HBO-monitor bijvoorbeeld wel wordt meegerekend.

¹⁴ Niet alleen HBO-opleidingen, maar ook een aantal universitaire opleidingen zoals architectuur, stedenbouw, binnenhuisarchitectuur, industriële vormgeving en landschapsarchitectuur tellen hier mee.

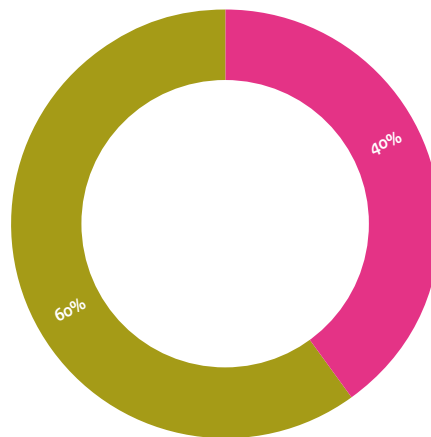
Van de afstudeerden van een kunstvakopleiding is 71% niet of niet meer werkzaam als kunstenaar in de hoofdbaan. Bij een kwart van deze mensen is de kunstenaarsopleiding niet de hoogst behaalde opleiding. Ruim 10% van hen is werkzaam in een gerelateerd beroep, bijvoorbeeld als docent. Ook zitten hier werkenden bij die hun kunstenaarsberoep als bijbaan uitoefenen¹⁵.

Met het relatief hoge percentage van oud-kunstvakonderwijsstudenten zonder kunstenaarsberoep is het kunstvakonderwijs niet uniek. Gemiddeld is slechts 22% van de afgestudeerden van academische opleidingen uitsluitend werkzaam in de eigen opleidingsrichting. Wanneer de relevante beroepspraktijk voor kunstenaars wordt verbreed tot *eigen of verwante opleidingsrichting* wordt dat aandeel veel groter, namelijk 70%¹⁶.

Figuur 39
Werkzame kunstenaars in Nederland, met en zonder kunstenaarsopleiding in %

Opmerking: Deze telling betreft een gemiddelde over de jaren 2004-2006.

■ Met kunstopleiding ■ Zonder kunstopleiding

Bron:
CBS / Centrum voor
beleidsstatistiek,
Kunstenaars in
Nederland, 2007

¹⁵ CBS / Centrum voor Beleidsstatistiek, Kunstenaars in Nederland, 2007

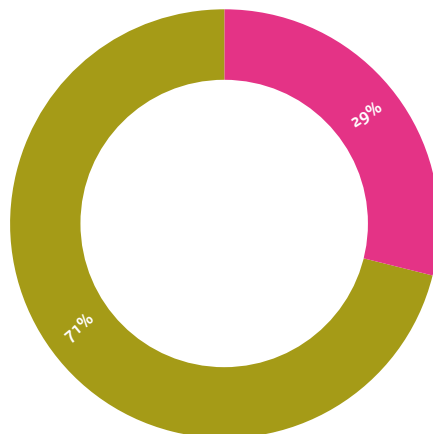
¹⁶ Zoals gemeten anderhalf jaar na afstuderen, hetgeen betekent dat ook hier geen directe vergelijking met de CBS-telling uit 2007 mogelijk is. Uitzondering vormen de universitaire opleidingen in de gezondheidszorg, waar in 2005 ca. 63% werkzaam is in het eigen vakgebied. Voor de alle andere vakgebieden gelden veel lagere cijfers. Bron: WO-Monitor 2004-2005, VSNU, Den Haag 2007, p. 46.

Figuur 40

Werkenden met een kunstenaarsopleiding, met en zonder kunstberoep in %

Opmerking: Deze telling betreft een gemiddelde over de jaren 2004-2006.

■ Met kunstenaarsberoep ■ Zonder kunstenaarsberoep

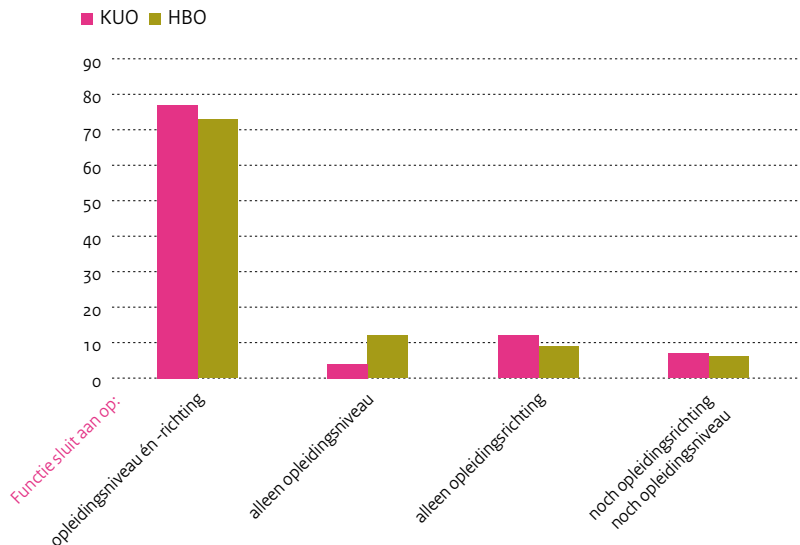
Bron:
CBS / Centrum voor
beleidsstatistiek,
Kunstenaars in
Nederland, 2007

Aansluiting tussen opleiding en functie

Figuur 41 toont de aansluiting tussen de huidige functie en de genoten opleiding van afgestudeerden van het kunstvakonderwijs en het gehele HBO. Bijna 80% van de afgestudeerden van het kunstvakonderwijs geeft aan dat de functie aansluit op zowel het opleidingsniveau als de opleidingsrichting. Dit percentage ligt voor het kunstvakonderwijs 4% hoger dan voor het gehele HBO. Van de afgestudeerden in het kunstvakonderwijs geeft 4% aan dat de huidige functie alleen aansluit op het opleidingsniveau; 12% ervaart alleen een aansluiting met de opleidingsrichting.

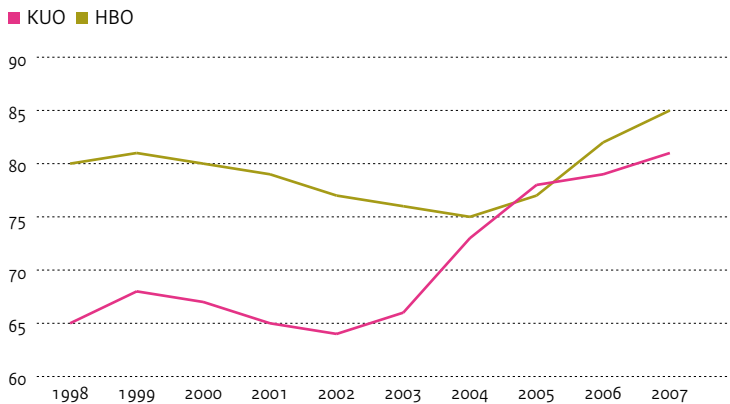
Figuur 42 toont de ontwikkeling van aantal werkenden met een functie op minimaal HBO-niveau in de periode 1998-2007. De figuur toont zowel de gegevens over afgestudeerden van het kunstvakonderwijs als van het gehele HBO. Het aantal werkende afgestudeerden van het kunstvakonderwijs met een functie op minimaal HBO-niveau lag tot 2002 lager dan het aantal werkende afgestudeerden van het gehele HBO met een functie op HBO-niveau. Vanaf 2005 ontlopen het kunstvakonderwijs en het gehele HBO elkaar niet meer zo veel op dit punt.

Figuur 41
Aansluiting tussen
functie en opleiding in %

Bron: HBO-Raad, HBO-Monitor 2007, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, 2008

Figuur 42
Werkenden met een
functie op minimaal
HBO-niveau in %

Bron: HBO-Raad, HBO-Monitor 2007, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, 2008

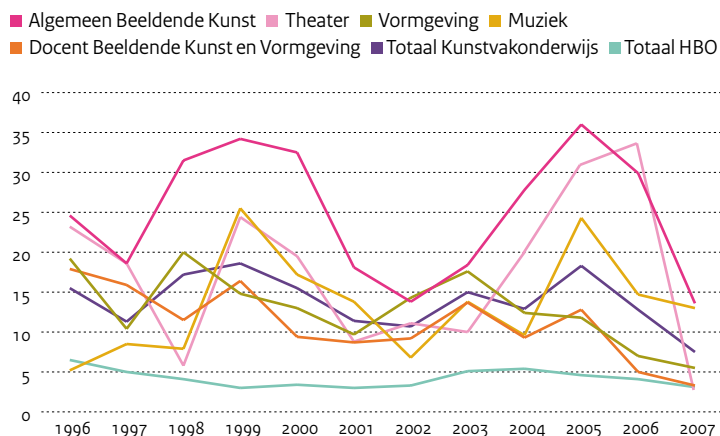
Werkloosheid 1,5 jaar na het afstuderen

Figuur 43 toont de werkloosheid voor het totaal aan HBO-afgestudeerden en het totaal aan alumni van het kunstvakonderwijs anderhalf jaar na het afstuderen. Ook laat de figuur de werkloosheid onder afgestudeerden van een aantal opleidingsrichtingen binnen het kunstvakonderwijs zien. De werkloosheid onder afgestudeerden uit het kunstvakonderwijs ligt hoger dan onder afgestudeerden uit het HBO in het algemeen. Waar de werkloosheid onder HBO-alumni schommelt tussen de 3 en 7%, zien we onder afgestudeerden van het kunstvakonderwijs een hoger percentage werklozen. Opvallend in het werkloosheidspercentage onder alumni van het kunstvakonderwijs zijn de schommelingen. Deze lijken overigens eenzelfde patroon te volgen zoals dat blijkt uit de werkloosheidscijfers voor het gehele HBO. Per opleidingsrichting bekeken, blijkt dat vooral afgestudeerden van de richtingen beeldende kunst en theater last hebben van werkloosheid. Gezien de grote pieken en dalen lijken deze disciplines erg conjunctuurgevoelig.

Een internationaal vergelijkend onderzoek stelt overigens dat de werkloosheid onder afgestudeerden van het kunstvakonderwijs in Nederland lager ligt dan het Europees gemiddelde¹⁷. De onderzoekers stelden het meetmoment voor werkloosheid in dit onderzoek op vijf jaar na het afstuderen.

Figuur 43
Werkloosheid afgestudeerden kunstvakonderwijs 1,5 jaar na het afstuderen in %

Opmerking: De curve voor het totaal kunstvakonderwijs (paars) is de resultante van meer opleidingen binnen het kunstvakonderwijs dan de vijf richtingen die in deze grafiek getoond zijn.

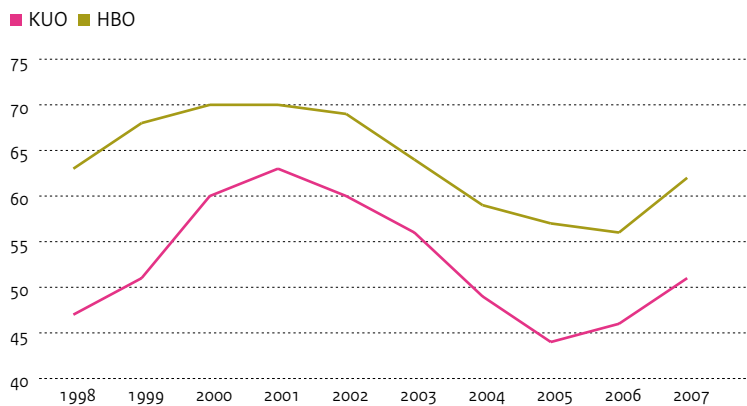

Bron: Aanvullende gegevens geleverd door Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, 4e kwartaal 2008 (ongepubliceerd)

¹⁷ Het onderzoek is uitgevoerd in 2005 en ondervroeg afgestudeerden ongeveer 5 jaar na het afstuderen. Bron: De arbeidsmarktsituatie en competenties van afgestudeerden van het Nederlandse kunstvakonderwijs in internationaal perspectief, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Johan Coenen, Maastricht, 2008.

Figuur 44
Betaald werkenden met
een vaste aanstelling in %

Opmerking: Tijdelijke
aanstellingen met uitzicht
op vast dienstverband zijn
beschouwd als tijdelijk en
vallen dus buiten de weergave.
Gegevens betreffen alumni
van voltijdopleidingen.

Bron: HBO-Raad, HBO-Monitor 2007, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, 2008

Werkzekerheid

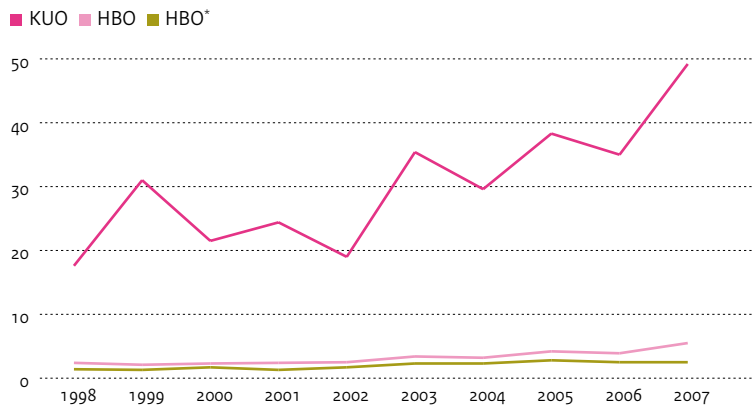
De werkzekerheid geeft aan in welke mate betaald werkenden zeker zijn van hun baan. In figuur 44 is te zien dat onder afgestudeerden van het gehele HBO het aantal betaald werkenden met een vaste aanstelling fluctueert. Onder afgestudeerden van het kunstonderwijs is eenzelfde beweging te zien. De werkzekerheid van deze groep ligt lager dan die onder de HBO-alumni. Het aantal deeltijdaanstellingen onder afgestudeerden van het kunstvakonderwijs ligt dan ook hoger dan onder afgestudeerden van het HBO in het algemeen. Voor de afstudeergang 2005-2006 was dit verschil 12%¹⁸.

Figuur 45 toont het aantal zelfstandigen en freelancers onder afgestudeerden van het kunstvakonderwijs en het HBO in het geheel. Dit aantal is vooral voor alumni van het kunstvakonderwijs groot. Van 1998 tot 2007 fluctueert het, maar er is in deze periode duidelijk sprake van een toename. Het verschil met afgestudeerden van het gehele HBO is groot. Onder afgestudeerden van het gehele HBO (inclusief het kunstvakonderwijs) ligt het aantal zelfstandigen in 2007 op 5,5%; voor alumni van het kunstvakonderwijs is dit bijna 50%.

¹⁸ Bron: HBO-Monitor 2007. Het gaat hier om gegevens over studenten die in 2005-2006 zijn afgestudeerd.

Figuur 45
Aantal zelfstandigen
en freelancers in %

Opmerking: De curve HBO*
betreft hier het aantal
zelfstandigen of freelancers
gemeten voor het HBO in het
algemeen, waarbij de alumni
van het kunstvakonderwijs
buiten beschouwing zijn
gelaten.

Bron: HBO-Raad, HBO-Monitor 2007, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, 2008

Bijlage

Instellings-
overzicht

127 cultuur-
producerende
instellingen

Deze bijlage bevat een deel van de 141 cultuurproducerende instellingen die onderdeel zijn van de culturele basisinfrastructuur 2009-2012 en daarom direct gesubsidieerd worden door het ministerie van OCW. Het gaat om de 127 instellingen die óók in de subsidieperiode 2005-2008 door het ministerie van OCW gesubsidieerd werden. De gepresenteerde gegevens zijn afkomstig uit de jaarrekeningen en de prestatieverantwoordingen zoals die zijn aangeleverd door de instellingen zelf. De cijfers zijn steeds vierjaarlijkse gemiddelden over de periode 2005-2008. Hiermee wordt een genuanceerd beeld gegeven. De weergegeven bedragen en aantalen zijn niet afgerond. Hiermee is geen absolute nauwkeurigheid bereikt. Afwijkingen kunnen voorkomen. Gemiddelden voor bezoeken per uitvoering, publieksinkomsten per bezoek, subsidie per bezoek en eigen inkomsten percentage zijn ongewogen¹. Een cijfer met een asterisk ervoor is een uitbijter² en niet meegenomen in de berekening van gemiddelden.

Het overzicht toont voor elke instelling 13 variabelen weergegeven in kolommen. Sommige variabelen zijn niet van toepassing voor een bepaalde categorie of specifieke instelling. Dit is aangegeven in het overzicht. Soms geldt dat een variabele de werkelijkheid ten dele weergeeft. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de festivals en ontwikkelinstellingen. Bij de festivals is het aantal uitvoeringen niet altijd goed te duiden. Bij de ontwikkelinstellingen is er soms geen eenduidigheid in het type bezoeker. De telling maakt hier niet altijd een helder onderscheid tussen virtuele en fysieke bezoeken.

Hierna worden de variabelen puntsgewijs besproken.

¹⁹ Bij een ongewogen gemiddelde weegt elke waarde in een reeks even zwaar in de berekening. In dit geval houdt dat in dat de gegevens van elke individuele instelling binnen één categorie even zwaar wegen. Bij het berekenen van ongewogen gemiddelden is steeds uitgegaan van de data op de betreffende variabele.

²⁰ Uitbijter is de statistische benaming van een waarneming die, binnen een reeks van waarnemingen, zeer sterk afwijkt. Bij het berekenen van een centrummaat, zoals het gemiddelde, beïnvloedt een uitbijter de uitkomst dusdanig, dat er een onrealistisch beeld ontstaat. Om dit te voorkomen wordt een uitbijter niet meegenomen in de berekening.

Financiële gegevens

- Het instellingsoverzicht toont een aantal bedragen uit de exploitatie-rekening. Het is geen uitputtend exploitatieoverzicht.
- De post totale baten in het instellingsoverzicht laat daardoor een bedrag zien dat meestal hoger is dan de som van de afzonderlijke posten subsidie OCW, subsidie gemeente, subsidie provincie, publieksinkomsten en overige eigen inkomsten.
- De subsidies in het overzicht zijn uitsluitend structurele subsidies. Incidentele of projectsubsidies zijn niet weergegeven.
- Bij de orkesten zijn de subsidiebedragen inclusief het begeleiden van opera- en dansvoorstellingen.
- Publieksinkomsten zijn inkomsten uit voorstellingsgerelateerde activiteiten, zoals kaartverkoop en voorstellingsgerelateerde horeca.
- Overige eigen inkomsten zijn inkomsten uit commerciële activiteiten, sponsoring, private fondsen of schenkingen.

Prestatie-gegevens

- Uitvoeringen in Nederland en daarbuiten en uitvoeringen in het buitenland zijn exclusief overige activiteiten, zoals workshops, lezingen, educatieve activiteiten of, in het specifieke geval van de orkesten, de begeleiding van opera- en dansvoorstellingen.
- Het totaal bezoeken en het aantal bezoeken per uitvoering is dan ook exclusief bezoeken aan overige activiteiten.

Bewerkte data

- Bij de publieksinkomsten per bezoek en de subsidie per bezoek zijn, in het geval van de podiumkunsten, uitsluitend de bezoeken aan voorstellingen en uitvoeringen getoond. Bezoeken aan overige activiteiten zijn niet meegenomen in de berekening. Ook zijn incidentele of projectsubsidies hier buiten beschouwing gelaten. Alleen de structurele subsidies zijn meegenomen.
- Het eigen inkomstenpercentage is het totaal aan eigen inkomsten (de som van publieksinkomsten en overige eigen inkomsten) ten opzichte van het totaal aan structurele subsidies. Het is mogelijk dat de eigen inkomsten het totaal aan structurele subsidies overtreffen. Percentages hoger dan 100 komen dus voor.
- Bij de officiële vaststelling van de eigen inkomsten geldt voor de orkesten een uitzondering voor de begeleidingstaken. In dit overzicht worden echter alle structurele subsidies meegenomen in de berekening.

	Totale baten €	Subsidie OCW €	Subsidie gemeente €	Subsidie provincie €
DANSGEZELSCHAPPEN (7)				
Stichting Dansgroep Krisztina de Châtel	1.562.891	1.177.195	0	0
Stichting Introdans	4.264.419	2.634.390	42.052	411.506
Stichting Het Nationale Ballet	14.066.250	5.138.750	5.150.750	0
Stichting Nederlands Dans Theater	10.212.094	5.817.666	1.966.376	0
Stichting Noord Nederlandse Dans	1.446.992	1.126.208	0	0
Stichting Scapino Ballet Rotterdam	3.976.585	2.503.576	996.625	0
Stichting Zuidelijke Dansvoorziening	1.393.947	650.037	86.127	394.698
<i>Totaal categorie</i>	36.923.178	19.047.822	8.241.930	806.204
<i>Gemiddelde instelling</i>	5.274.740	2.721.117	1.177.419	115.172
FESTIVALS (12)				
Stichting Cinekid Nederland	1.628.053	456.294	289.578	0
Stichting Holland Animation Film Festival	300.142	76.485	24.365	8.825
Stichting Holland Dance Festival	1.158.380	157.524	377.467	0
Stichting Holland Festival	5.122.454	2.799.811	721.098	0
Stichting International Documentary Filmfestival Amsterdam	2.694.960	405.479	370.195	0
Stichting International Filmfestival Rotterdam	7.091.991	970.996	938.500	0
Stichting Music Meeting	390.137	106.703	31.250	77.013
Stichting Nederlands Film Festival	2.796.436	369.080	232.674	60.188
Stichting Organisatie Oude Muziek	2.103.550	578.101	309.378	80.950
Other World Productions	980.689	348.152	203.227	0
Stichting Poetry International	855.306	337.106	215.000	0
Stichting Noorderslag	1.128.410	104.233	81.008	78.070
<i>Totaal categorie</i>	26.250.508	6.709.964	3.793.740	305.046
<i>Gemiddelde instelling</i>	2.187.542	559.164	316.145	25.421

Publieksinkomsten €	Overige eigen inkomsten €	Uitvoeringen in NL en buitenland	Uitvoeringen in buitenland	Totaal bezoeken (uitvoeringen)	Bezoeken per uitvoering	Publieksinkomsten /bezoek €	Subsidie /bezoek €	Eigen inkomsten % (norm = 17,5%)
250.205	75.279	133	7	23.699	179	10,56	49,67	27,6%
824.960	219.806	171	33	67.707	397	12,18	45,61	33,8%
3.053.750	680.000	102	4	116.207	1.139	26,28	88,54	36,3%
1.949.675	376.813	163	62	129.102	793	15,10	60,29	29,9%
265.407	37.018	88	12	19.405	222	13,68	58,04	26,9%
442.463	22.503	95	8	31.685	335	13,96	110,47	13,3%
106.208	56.293	52	2	5.889	114	18,03	192,05	14,4%
6.892.667	1.467.712	804	128	393.694	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
984.667	209.673	115	18	56.242	454	15,69	86,38	26,0%
91.792	328.417	0	0	39.710	n.v.t.	2,31	18,78	56,3%
25.982	121.100	0	0	12.874	n.v.t.	2,02	8,52	134,1%
150.095	350.432	51	3	23.628	461	6,35	22,64	93,6%
673.843	691.339	107	0	61.246	574	11,00	57,49	38,8%
600.599	1.031.605	0	0	139.857	n.v.t.	4,29	5,55	210,4%
1.453.587	3.432.484	0	0	355.250	n.v.t.	4,09	5,38	255,9%
67.874	42.168	29	0	6.110	213	11,11	35,18	51,2%
384.562	1.381.336	0	0	126.460	n.v.t.	3,04	5,23	266,8%
635.079	453.313	207	8	46.683	226	13,60	20,74	112,4%
78.164	126.713	0	0	1.750	n.v.t.	44,67	315,07	37,2%
8.976	204.423	0	0	19.806	n.v.t.	0,45	27,88	38,7%
349.211	410.569	1	0	14.894	14.894	23,45	17,68	288,5%
4.519.762	8.573.898	395	11	848.268	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
376.647	714.491	33	1	70.689	3.274	10,53	45,01	132,0%

	Totale baten €	Subsidie OCW €	Subsidie gemeente €	Subsidie provincie €
JEUGDGEZELSCHAPPEN (11)				
Stichting Theater Artemis	1.008.866	349.914	67.975	421.610
Stichting De Citadel Jeugdtheater	655.633	338.815	27.412	217.264
Stichting Theatergroep Max	1.023.280	303.792	23.603	372.032
Stichting Meekers	830.239	367.557	228.375	0
Stichting Jeugdtheater Sonnevand	763.862	275.913	32.700	318.900
Stichting Stella Den Haag	1.056.544	304.615	492.039	0
Stichting Het Filiaal	669.649	167.633	125.535	111.900
Stichting Danstheater Aya	583.742	229.837	0	111.101
Stichting Het Laagland	971.365	304.788	90.717	284.341
Stichting Merx & Dansers	375.389	173.084	27.129	10.625
Stichting Theater Groep Kwatta	873.585	200.903	53.994	493.566
<i>Totaal categorie</i>	8.812.154	3.016.851	1.169.479	2.341.339
<i>Gemiddelde instelling</i>	801.105	274.259	106.316	212.849
TONEELGEZELSCHAPPEN (9)				
Stichting Het Zuidelijk Toneel	3.629.999	2.930.574	90.058	0
Stichting Het Nationale Toneel	6.934.387	2.234.115	3.238.310	0
Stichting Noord Nederlands Toneel	2.930.290	2.308.127	0	0
Stichting De Utrechtse Spelen	1.879.027	668.566	407.289	250.000
Stichting Toneelgroep Oostpool	3.125.509	1.903.837	0	289.673
Stichting Theaterproductie Rotterdam	5.648.918	1.825.743	2.656.000	0
Stichting Toneelgroep Amsterdam	7.382.351	2.432.148	3.111.068	0
Fryske Toaniel Stifting Tryater	2.647.228	1.646.119	0	324.990
Stichting Theatergroep Bij Leven en Welzijn (Het Vervolg)	2.300.971	1.592.492	0	117.625
<i>Totaal categorie</i>	36.478.680	17.541.721	9.502.725	982.288
<i>Gemiddelde instelling</i>	4.053.187	1.949.080	1.055.858	109.143

Publieksinkomsten €	Overige eigen inkomsten €	Uitvoeringen in NL en buitenland	Uitvoeringen in buitenland	Totaal bezoeken (uitvoeringen)	Bezoeken per uitvoering	Publieksinkomsten /bezoek €	Subsidie /bezoek €	Eigen inkomsten % (norm = 17,5%)
141.544	16.289	139	34	15.031	108	9,42	55,85	18,8%
44.719	1.250	155	0	9.404	61	4,76	62,05	7,9%
239.160	67.145	182	10	22.538	124	10,61	31,03	43,8%
208.764	22.280	182	9	32.725	180	6,38	18,21	38,8%
100.623	33.748	183	5	12.707	70	7,92	49,38	21,4%
138.920	74.383	168	38	20.660	123	6,72	38,56	26,8%
160.391	48.492	138	16	23.213	169	6,91	17,45	51,6%
210.473	27.238	170	23	25.192	149	8,35	13,53	69,7%
186.817	44.958	243	46	23.909	99	7,81	28,43	34,1%
127.079	33.121	137	7	19.384	142	6,56	10,88	76,0%
104.040	21.082	251	4	15.701	62	6,63	47,67	16,7%
1.662.529	389.985	1.948	192	220.464	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
151.139	35.453	177	17	20.042	117	7,46	33,91	36,9%

530.525	66.605	203	20	25.319	125	20,95	119,3	19,8%
1.424.764	37.199	330	1	90.092	273	15,81	60,74	26,7%
520.700	94.596	201	2	33.908	169	15,36	68,07	26,7%
400.135	95.860	163	18	31.320	192	12,78	42,33	37,4%
443.956	423.087	266	3	33.726	127	13,16	65,04	39,5%
922.105	241.592	238	46	64.829	272	14,22	69,13	26,0%
1.308.231	362.965	297	58	92.954	313	14,07	59,63	30,1%
529.049	112.594	535	4	65.306	122	8,10	30,18	32,6%
325.120	233.499	189	17	22.216	117	14,63	76,98	32,7%
6.404.584	1.667.995	2.422	169	459.670	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
711.620	185.333	269	19	51.074	190	14,34	65,71	30,2%

	Totale baten €	Subsidie OCW €	Subsidie gemeente €	Subsidie provincie €
MUSEA (29)				
Stichting Nederlands Filmmuseum	9.500.158	5.145.661	54.909	0
Stichting Afrika Museum	2.218.806	1.659.201	0	2.101
Stichting Rijksmuseum voor Volkenkunde	12.190.622	10.400.059	0	0
Stichting Rijksmuseum van Oudheden	7.493.917	6.348.793	0	0
Stichting tot beheer en instandhouding van Teylers Museum	3.886.004	2.281.459	0	0
Stichting Paleis Het Loo Nationaal Museum	14.135.423	10.896.865	22.700	0
Stichting Museum Catharijneconvent	5.207.999	4.159.044	0	0
Stichting het Geld- en Bankmuseum	3.088.436	1.014.477	0	0
Stichting Rijksmuseum Twenthe	3.837.800	3.006.525	18.375	6.325
Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis	10.846.875	2.680.700	6.250	0
Stichting Van Gogh Museum	31.653.283	5.551.809	0	0
Stichting Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam	8.165.656	7.134.028	0	0
Stichting tot Beheer van het Museum Boerhaave	5.063.395	4.273.493	18.913	0
Stichting Kröller-Müller Museum	11.288.151	6.506.905	0	0
Stichting Joods Historisch Museum	4.182.122	2.200.726	53.707	0
Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum	14.333.534	7.151.339	0	0
Stichting het Rijksmuseum Amsterdam	54.455.750	26.431.000	0	0
Stichting tot Beheer van Huis Doorn	721.945	341.533	0	0
Stichting Rijksmuseum het Zuiderzeemuseum	9.664.178	6.873.687	0	0
Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof	2.590.473	1.626.513	254.438	0
Stichting Rijksmuseum Muiderslot	1.522.671	483.442	0	0
Stichting Haags Historisch Museum (De Gevangenpoort)	477.261	265.713	0	0
Stichting Museum Slot Loevestein	1.615.131	607.731	0	0
Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum	2.981.160	2.558.756	0	0
Stichting Hollandsche Schouwburg	308.954	264.291	0	0
Stichting Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis	20.769.356	16.897.178	0	0
Stichting Museum van het Boek / Museum Meermano-Westreenianum	1.977.660	1.671.907	0	0
Stichting Het Nederlands Persmuseum	408.702	294.569	0	0
Stichting Nederlands Fotomuseum	3.305.167	1.099.255	748.966	0
Totaal categorie	247.890.589	139.826.659	1.178.258	8.426
Gemiddelde instelling	8.547.951	4.821.609	40.630	291

	Publieksinkomsten €	Overige eigen inkomsten €	Uitvoeringen in NL en buitenland	Uitvoeringen in buitenland	Totaal bezoeken	Bezoeken per uitvoering	Publieksinkomsten /bezoek €	Subsidie /bezoek €	Eigen inkomsten % (norm =17,5%)
	786.114	732.562	n.v.t.	n.v.t.	119.560	n.v.t.	6,58	43,5	29,2%
	436.385	69.468	n.v.t.	n.v.t.	71.371	n.v.t.	6,11	23,28	30,4%
	381.404	646.562	n.v.t.	n.v.t.	82.299	n.v.t.	4,63	126,37	9,9%
	693.827	166.847	n.v.t.	n.v.t.	103.520	n.v.t.	6,70	61,33	13,6%
	601.836	675.097	n.v.t.	n.v.t.	101.953	n.v.t.	5,90	22,38	56,0%
	2.073.553	630.030	n.v.t.	n.v.t.	326.897	n.v.t.	6,34	33,4	24,8%
	469.314	320.267	n.v.t.	n.v.t.	59.673	n.v.t.	7,86	69,7	19,0%
	168.003	227.445	n.v.t.	n.v.t.	20.030	n.v.t.	8,39	50,65	39,0%
	189.100	188.850	n.v.t.	n.v.t.	41.700	n.v.t.	4,53	72,69	12,5%
	1.722.050	4.661.975	n.v.t.	n.v.t.	247.475	n.v.t.	6,96	10,86	237,6%
	13.667.353	10.458.743	n.v.t.	n.v.t.	1.532.241	n.v.t.	8,92	3,62	434,6%
	580.484	396.691	n.v.t.	n.v.t.	140.320	n.v.t.	4,14	50,84	13,7%
	99.955	106.651	n.v.t.	n.v.t.	35.780	n.v.t.	2,79	119,97	4,8%
	1.938.878	2.634.071	n.v.t.	n.v.t.	263.217	n.v.t.	7,37	24,72	70,3%
	420.953	1.069.195	n.v.t.	n.v.t.	105.543	n.v.t.	3,99	21,36	66,1%
	3.595.631	2.410.290	n.v.t.	n.v.t.	417.591	n.v.t.	8,61	17,13	84,0%
	10.533.250	7.256.250	n.v.t.	n.v.t.	982.577	n.v.t.	10,72	26,9	67,3%
	129.790	235.865	n.v.t.	n.v.t.	27.249	n.v.t.	4,76	12,53	107,1%
	1.639.808	1.060.176	n.v.t.	n.v.t.	229.235	n.v.t.	7,15	29,99	39,3%
	124.148	259.843	n.v.t.	n.v.t.	25.055	n.v.t.	4,95	75,07	20,4%
	781.389	251.594	n.v.t.	n.v.t.	140.700	n.v.t.	5,55	3,44	213,7%
	146.361	28.347	n.v.t.	n.v.t.	46.518	n.v.t.	3,15	5,71	65,8%
	314.874	372.461	n.v.t.	n.v.t.	103.626	n.v.t.	3,04	5,86	113,1%
	81.337	101.626	n.v.t.	n.v.t.	22.725	n.v.t.	3,58	112,6	7,2%
	1.325	36.576	n.v.t.	n.v.t.	36.528	n.v.t.	0,04	7,24	14,3%
	1.895.183	1.083.049	n.v.t.	n.v.t.	246.125	n.v.t.	7,70	68,65	17,6%
	38.472	205.592	n.v.t.	n.v.t.	15.055	n.v.t.	2,56	111,06	14,6%
	30.503	77.602	n.v.t.	n.v.t.	10.348	n.v.t.	2,95	28,47	36,7%
	509.070	853.151	n.v.t.	n.v.t.	43.499	n.v.t.	11,70	42,49	73,7%
	44.050.346	37.216.876	n.v.t.	n.v.t.	5.598.410	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	1.518.977	1.283.341	n.v.t.	n.v.t.	193.049	n.v.t.	5,78	44,20	66,8%

		Totale baten €	Subsidie OCW €	Subsidie gemeente €	Subsidie provincie €
ONTWIKKELINSTELLINGEN (19)					
Stichting Archiprix	283.938	66.113	0	0	
Stichting European Nederland	479.809	163.204	0	0	
Waag Society, Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media	3.285.813	754.002	137.430	0	
Stichting Steim (Studio voor electro-instrumentale muziek)	683.281	521.918	68.655	0	
Stichting V2_Organisatie	1.676.214	932.850	161.875	0	
Stichting El Hizra	123.700	121.117	0	0	
Stichting De Balie	2.224.898	173.268	408.003	0	
Stichting School der Poezie	392.168	144.432	58.730	0	
Stichting De Wintertuin	400.626	53.758	25.032	43.874	
Stichting Passionate Bulkboek	649.324	97.924	89.500	0	
Stichting Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten	489.156	428.475	0	0	
Stichting Droog Design	698.351	152.647	12.000	0	
Stichting Imagine Identity and Culture	793.438	253.541	0	0	
Stichting SubmarineChannel	443.320	242.654	52.068	0	
Stichting Digitaal Erfgoed Nederland	499.764	407.625	0	0	
Stichting Autoped	336.592	97.347	37.500	37.875	
Stichting Mediamatic	629.564	231.433	105.441	0	
Stichting Young Designers & Industry	245.967	46.551	0	0	
Binoq / ATANA, Stichting Bestuurlijke Diversiteit Nederland	296.931	210.766	0	0	
Totaal categorie	14.632.854	5.099.625	1.156.234	81.749	
Gemiddelde instelling	770.150	268.401	60.854	4.303	
OPERAGEZELSCHAPPEN (3)					
Stichting Nationale Reisopera	9.679.951	7.922.447	0	0	
De Nederlandse Opera	32.160.000	23.349.000	0	0	
Stichting Opera Zuid	2.660.461	1.271.866	116.122	555.928	
Totaal categorie	44.500.412	32.543.313	116.122	555.928	
Gemiddelde instelling	14.833.471	10.847.771	38.707	185.309	

Publieksinkomsten €	Overige eigen inkomsten €	Uitvoeringen in NL en buitenland	Uitvoeringen in buitenland	Totaal bezoeken (uitvoeringen)	Bezoeken per uitvoering	Publieksinkomsten / bezoek €	Subsidie / bezoek €	Eigen inkomsten % (norm = 17,5%)
0	163.153	0	0	1.625	n.v.t.	0,00	40,68	246,8%
1.639	228.053	0	0	3.143	n.v.t.	0,52	51,93	140,7%
0	1.593.313	0	0	18.261	n.v.t.	0,00	48,82	178,7%
35.737	56.971	64	25	13.404	209	2,67	44,06	15,7%
26.114	134.146	0	0	45.632	n.v.t.	0,57	23,99	14,6%
669	-6.530	0	0	352	n.v.t.	1,90	343,84	-4,8%
93.025	793.088	186	0	12.650	68	7,35	20,11	152,4%
75.843	100.688	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	86,9%
12.314	169.903	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	148,5%
23.918	316.595	0	0	2.956	n.v.t.	8,09	63,4	181,7%
0	60.681	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	14,2%
5.787	403.121	0	0	213.785	n.v.t.	0,03	0,77	248,4%
0	265.249	0	0	38.578	n.v.t.	n.v.t.	6,57	104,6%
75.133	67.908	0	0	7.875	n.v.t.	9,54	37,42	48,5%
0	67.139	0	0	44	n.v.t.	n.v.t.	*9264,2	16,5%
75.717	67.417	0	0	15.315	n.v.t.	4,94	11,28	82,9%
24.276	159.473	0	0	72.501	n.v.t.	0,33	4,65	54,5%
0	145.382	0	0	425	n.v.t.	n.v.t.	109,53	312,3%
0	62.339	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	29,6%
450.171	4.848.089	250	25	446.546	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
23.693	255.163	13	1	23.502	139	3,00	57,65	109,1%
1.384.469	202.896	65	0	34.976	538	39,58	226,51	20,0%
8.020.250	790.750	100	2	141.505	1.415	56,68	165,00	37,7%
590.273	102.197	39	0	19.401	494	30,42	100,20	35,6%
9.994.992	1.095.842	204	2	195.882	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
3.331.664	365.281	68	1	65.294	816	42,23	163,90	31,1%

	Totale baten €	Subsidie OCW €	Subsidie gemeente €	Subsidie provincie €
ORKESTEN (10)				
Stichting Het Brabants Orkest	7.206.733	5.529.708	84.241	150.945
Stichting Het Gelders Orkest	7.487.597	5.598.770	66.843	282.200
Stichting Koninklijk Concertgebouworkest	20.768.471	4.136.545	6.200.573	0
Stichting Limburgs Symphonie Orkest	6.232.667	4.885.512	78.373	120.048
Stichting Nederlands Philharmonisch Orkest	13.011.625	10.203.645	0	0
Stichting Noord Nederlands Orkest	7.715.050	6.209.672	0	100.000
Stichting Orkest van het Oosten	6.684.725	5.260.756	89.545	296.276
Stichting Het Residentie Orkest	10.541.250	3.366.500	5.272.000	0
Stichting Rotterdams Philharmonisch Orkest	13.702.780	3.362.848	6.129.583	0
Stichting Het Nederlands Ballet- en Symfonieorkest Holland Symfonia	10.167.639	9.254.137	0	0
Totaal categorie	103.518.537	57.808.093	17.921.158	949.469
Gemiddelde instelling	10.351.854	5.780.809	1.792.116	94.947

PRESENTATIE-INSTELLINGEN BEELDDE KUNST (9)				
Stichting De Appel	1.057.401	494.574	398.773	0
Stichting Witte de With, Center for contemporary art	1.417.567	274.598	685.575	0
Kunstvereniging Diepenheim	320.261	93.272	23.432	74.125
Stichting Beeldende Kunst Middelburg	702.224	79.131	546.493	35.000
Stichting MU Art Foundation	586.981	99.880	51.073	45.980
Stichting Fotografie Noorderlicht	754.742	266.248	0	0
BAK (Basis voor Actuele Kunst)	712.747	121.046	222.498	14.375
Stichting W 139	793.158	235.745	309.400	0
Museum De Paviljoens	1.070.635	105.137	502.446	100.563
Totaal categorie	7.415.716	1.769.631	2.739.690	270.043
Gemiddelde instelling	823.968	196.626	304.410	30.005

Publieksinkomsten €	Overige eigen inkomsten €	Uitvoeringen in NL en buitenland	Uitvoeringen in buitenland	Totaal bezoeken (uitvoeringen)	Bezoeken per uitvoering	Publieksinkomsten /bezoek €	Subsidie /bezoek €	Eigen inkomsten % (norm = 17,5%)
1.092.513	293.369	70	2	51.855	746	21,07	111,17	24,0%
1.089.078	450.708	74	3	55.219	744	19,72	107,71	25,9%
9.214.646	1.216.707	108	32	203.325	1.883	45,32	50,84	100,9%
704.816	438.936	67	4	50.332	757	14,00	101,01	22,5%
1.620.213	1.161.846	67	7	102.719	1.545	15,77	99,34	27,3%
1.203.682	135.246	91	1	56.045	614	21,48	112,58	21,2%
698.207	339.941	48	3	30.630	635	22,79	184,35	18,4%
1.545.500	355.250	72	11	74.435	1.030	20,76	116,05	22,0%
3.771.354	438.995	112	13	160.827	1.436	23,45	59,02	44,4%
826.686	65.376	43	0	27.261	641	30,32	339,47	9,6%
21.766.693	4.896.372	752	76	812.648	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2.176.669	489.637	75	8	81.265	1.003	23,47	128,15	31,6%
37.595	109.054	n.v.t.	n.v.t.	18.878	n.v.t.	1,99	47,32	16,4%
146.682	310.533	n.v.t.	n.v.t.	17.832	n.v.t.	8,23	53,84	47,6%
92.112	5.203	n.v.t.	n.v.t.	5.620	n.v.t.	16,39	33,96	51,0%
2.868	38.732	n.v.t.	n.v.t.	25.406	n.v.t.	0,11	26	6,3%
18.257	61.342	n.v.t.	n.v.t.	21.711	n.v.t.	0,84	9,07	40,4%
58.315	161.936	n.v.t.	n.v.t.	56.814	n.v.t.	1,03	4,69	82,7%
5.558	112.589	n.v.t.	n.v.t.	3.434	n.v.t.	1,62	104,24	33,0%
7.048	182.091	n.v.t.	n.v.t.	20.932	n.v.t.	0,34	26,04	34,7%
43.237	93.116	n.v.t.	n.v.t.	15.167	n.v.t.	2,85	46,69	19,3%
411.672	1.074.596	n.v.t.	n.v.t.	185.794	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
45.741	119.400	n.v.t.	n.v.t.	20.644	n.v.t.	3,71	39,09	36,8%

	Totale baten €	Subsidie OCW €	Subsidie gemeente €	Subsidie provincie €
PRODUCTIEHUIZEN (18)				
Stichting Huis aan de Werf / Festival aan de Werf	1.963.921	463.119	411.993	60.225
Stichting Grand Theatre	1.025.951	491.641	35.000	36.750
Stichting Productiehuis Limburg 'Het Huis van Bourgondië'	879.722	384.984	39.899	187.994
Stichting [NES]theaters (Productiehuis Frascati)	580.000	174.515	95.805	0
Stichting Paradiso Melkweg Productiehuis	525.503	189.998	0	0
Stichting Productiehuis Brabant	771.326	273.987	30.491	228.527
Stichting Het Veem theater	813.786	253.987	193.840	0
Stichting Dansateliers	466.003	179.736	211.875	0
Stichting Jeugdtheaterwerkplaats Het Lab (De Berenkuil)	602.603	269.480	88.446	74.500
Stichting Danswerkplaats Amsterdam	649.161	157.910	234.540	0
Stichting Productiehuis Rotterdam	1.191.858	221.914	404.250	0
Stichting Muziekwerkplaats Brabant (Muzieklab)	510.291	155.247	48.583	132.660
Stichting Theaterproductiehuis Zeelandia	1.661.147	288.463	0	202.768
Stichting Toneelschuur Producties	836.107	438.538	5.313	2.188
Stichting Productiehuis Oost-Nederland	531.678	133.904	40.321	195.980
Stichting Theaterwerkplaats Generale Oost	685.414	266.905	40.930	222.408
Stichting Jeugdige Oren	447.046	212.440	0	0
Stichting Theater- en Productiehuis Almere	478.952	214.500	101.850	102.209
Totaal categorie	14.620.469	4.771.268	1.983.136	1.446.209
Gemiddelde instelling	812.248	265.070	110.174	80.345

Publieksinkomsten €	Overige eigen inkomsten €	Uitvoeringen in NL en buitenland	Uitvoeringen in buitenland	Totaal bezoeken (uitvoeringen)	Bezoeken per uitvoering	Publieksinkomsten /bezoek €	Subsidie /bezoek €	Eigen inkomsten % (norm = 17,5%)
316.565	342.000	273	83	11.366	42	27,85	82,3	70,4%
21.435	244.434	451	113	60.890	135	0,35	9,25	47,2%
44.158	207.190	153	5	7.077	46	6,24	86,6	41,0%
198.803	314.919	125	17	10.438	83	19,05	25,9	190,0%
65.357	193.410	97	6	16.580	171	3,94	11,46	136,2%
79.413	107.137	189	10	12.353	65	6,43	43,15	35,0%
57.816	127.776	219	14	10.141	46	5,70	44,16	41,4%
23.307	51.132	33	1	1.219	37	19,12	321,39	19,0%
38.043	72.347	99	4	6.399	65	5,95	67,57	25,5%
20.270	42.313	104	6	7.705	74	2,63	50,94	15,9%
233.761	149.694	193	60	13.650	71	17,13	45,87	61,2%
58.438	54.451	93	6	7.074	76	8,26	47,57	33,5%
288.874	527.557	109	3	30.942	285	9,34	15,88	166,2%
65.292	263.207	103	0	6.560	64	9,95	67,99	73,6%
109.468	10.020	108	7	25.173	233	4,35	14,71	32,3%
39.708	48.926	90	4	5.798	64	6,85	91,45	16,7%
127.701	66.290	74	2	18.279	247	6,99	11,62	91,3%
49.281	21.243	80	8	4.263	53	11,56	98,19	16,8%
1.837.687	2.844.043	2.593	349	255.907	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
102.094	158.002	144	19	14.217	103	9,54	63,11	61,9%

Geraadpleegde bronnen

Cultuur en Creativiteit naar Waarde Geschat, Atlas voor Gemeenten, Stichting Economisch Onderzoek der Universiteit van Amsterdam, G. Marlet, J. Poort, Utrecht, juni 2005

Database OCW, kerncijfers 2005-2008: exploitatiegegevens en prestatieverantwoordingen instellingen Cultuurnota 2005-2008

Datascope Cultuur, J. Iedema en H.J. Grievink, 2007, zie ook www.lagroup.nl/publicaties/75/1

De arbeidsmarktsituatie en competenties van afgestudeerden van het Nederlandse kunstvakonderwijs in internationaal perspectief, (ROA-TR-2008/3), Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Johan Coenen, Maastricht, september 2008.

De ontwikkeling van de rijksbijdrage voor kunst en cultuur, Presentatie voor het Paradiso-debat 2008, Berenschot, 2008

De waarde van kunstvakonderwijs, HBO-Raad, februari 2009

Feiten en cijfers, Afgestudeerden en uitvallers in het hoger beroepsonderwijs, HBO-Raad, mei 2009

Geven in Nederland, Giften, Nalatenschappen, Sponsoring en Vrijwilligerswerk, Werkgroep Filantropische Studies, Vrije Universiteit Amsterdam, Reed Business, 2009

HBO-Monitor 2007, *De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van het hoger beroepsonderwijs*, G.W.M. Ramaekers, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Maastricht University, augustus 2008, Den Haag

Jaarrapportage Cultuurkaart 2008-2009, CJP, november 2009

Kerncijfers 2004-2008, *Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*, Ministerie van OCW, mei 2009, zie ook <http://www.minocw.nl/documenten/KERNCIJFERS%202004-2008.pdf>

Kunstenaars in Nederland, W. Jenje-Heijdel en D. ter Haar, CBS/
Centrum voor Beleidsstatistiek, Voorburg/Heerlen, 2007

Monitor Cultuureducatie 2009, Oberon en Sardes, 2009

WO-monitor 2004-2005, VSNU, Den Haag, 2007

Colofon

Uitgave

Januari 2010

Onderzoek/redactie

Ernest Slot

Joost Kappers

Ontwerp

VormVijf, Den Haag

Fotografie

Hollandse Hoogte

Druk

Koninklijke de Swart, Den Haag

Deze brochure is een uitgave van:

Ministerie van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap

Postbus 16375 | 2500 BJ Den Haag
T 0800 646 39 51 (ma t/m vrij 9.00 – 21.00 uur)

© Rijksoverheid | Januari 2010